

Verdsettelsesregler i formuesskatten og likhetsprinsippet

Alex Esra Jægersen

Liten masteroppgave i Rettsvitenskap, vår 2018

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Oppgavens tema	1
1.2	Generelt om formuesskatten.....	1
1.3	Videre fremstilling	3
2	Likhetsprinsippet i skatteretten	3
2.1	Generelt om likhetsprinsippets innhold.....	3
2.2	Likhetsprinsippets formelle og materielle side	4
2.3	Når foreligger det lovlig forskjellbehandling?	6
2.4	Virkningene av at en lov er i strid med likhetsprinsippet	7
3	Bruttoformue	9
3.1	Innledning.....	9
3.2	Fast eiendom	11
3.2.1	Generelt om fast eiendom	11
3.2.2	Primærbolig.....	13
3.2.3	Sekundærbolig.....	16
3.2.4	Fritidsbolig	16
3.2.5	Næringseiendom.....	19
3.2.6	Fast eiendom i utlandet	23
3.3	Løsøre.....	24
3.3.1	Generelt om løsøre	24
3.3.2	Driftsløsøre.....	25
3.3.3	Skip, fiskefartøyer, borefartøyer, mv.	27
3.3.4	Varebeholdninger	29
3.3.5	Løsøre hvis avkastning ikke er skattepliktig inntekt	29
3.4	Immaterielle rettigheter	31
3.4.1	Generelt om immaterielle rettigheter	31

3.4.2	Opphavsrett og patentrett	31
3.4.3	Forretningsverdi (goodwill)	33
3.4.4	Teknisk, merkantil og annen kunnskap (knowhow)	33
3.4.5	Oppsummering	34
3.5	Verdsettelse av bruttoformue og likhetsprinsippet.....	34
3.5.1	Problemstillingen	34
3.5.2	Like tilfeller?	35
3.5.3	Saklig grunn til forskjellsbehandling?.....	35
3.5.4	Er forskjellsbehandlingen nødvendig og forholdsmessig?.....	36
4	Fradragsberettiget gjeld.....	37
4.1	Fradragsrett.....	37
4.2	Gjeldsbegrepet i formuesskatten	38
4.3	Verdsettelse	40
5	Selskapsandeler i aksjeselskaper	41
5.1	Innledning.....	41
5.2	Børsnoterte aksjer.....	42
5.3	Ikke-børsnoterte aksjer i norske selskaper	43
5.3.1	Generelt om ikke-børsnoterte aksjer i norske selskaper.....	43
5.3.2	Verdsettelsestidspunkt.....	43
5.3.3	Verdsettelsesnorm	45
5.4	Ikke-børsnoterte aksjer i utenlandske selskaper	47
5.5	Likhetsprinsippet og verdsettelse av aksjer	48
5.5.1	Innledning.....	48
5.5.2	Like tilfeller?	49
5.5.3	Saklig grunn til forskjellsbehandling?.....	49
5.5.4	Er forskjellbehandlingen nødvendig og forholdsmessig?	50
6	Avsluttende bemerkninger	52

Kildeliste	53
Lovgivning	53
Forarbeider	53
Dommer.....	54
Forskrifter/vedtak.....	54
Oppslagsverk.....	55
Litteratur.....	55
Nettsider	56

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema

Denne oppgaven omhandler utvalgte verdsettelsesregler i formuesskatten, og i hvilken grad disse verdsettelsesreglene oppfyller kravet til likebehandling som følger av likhetsprinsippet. Formuesskatten har vært mye debattert de siste tiår, hvor utfordringer knyttet til verdsettelsesreglene har vært sentrale. Det er i kritikken av de gjeldende verdsettelsesregler fremhevet at reglene er utformet slik at det oppstår utfordringer med å etablere et beregningsgrunnlag som oppfyller rimelige krav til likhet.¹ Manglende oppfyllelse av likhetsprinsippet har som konsekvens at skattytere forskjellsbehandles, det kan oppstå markedsvridninger og samfunnsøkonomisk effektivitetstap.

I denne oppgaven legges det særlig vekt på formuesobjekter med verdsettelsesregler som kan lede til forskjellsbehandling av skattytere. Dette gjelder særlig verdsettelsesreglene for fast eiendom, løsøre, immaterielle eiendeler og selskapsandeler.

1.2 Generelt om formuesskatten

Formuesskatten er en skatt på skattyters kapitalbeholdning. Skattegrunnlaget er skattyters bruttoformue, fratrukket eventuell gjeld som skattyter hefter for på fastsettelsestidspunktet. Som utgangspunkt skal verdiene per 1. januar i skattefastsettingsåret legges til grunn ved beregningen av skattyters formue, jf. lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (sktl.) § 4-1 (1).

De generelle subjektreglene i skatteloven kapittel 2 gjelder også for formuesskatten. Det innebærer at både fysiske og juridiske personer i utgangspunktet kan bli formuesskattepliktige. Til utgangspunktet følger det imidlertid unntak og presiseringer, slik at det i realiteten nesten utelukkende er fysiske personer som betaler formuesskatt. En stor andel juridiske personer, herunder aksjeselskaper, er helt fritatt fra formuesskatt etter sktl. § 2-36 (1). Formålet med å unnta flere juridiske personer fra formuesskatt er å avverge at det oppstår økonomisk dobbeltbeskatning. Ved beregningen av skattyters formue skal ektefellers formue

¹ Fredrik Zimmer, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012, side 6.

fastsettes samlet, jf. sktl. § 2-10. Ektefellers adgang til å kreve særskilt fastsettelse etter sktl. § 2-11 gjelder kun for inntektsskatt.

Hovedformålene bak formuesskatten er å bidra til finansieringen av statlig og kommunal virksomhet, samt bidra til å utjevne forskjeller i samfunnet.² Formuesskatten er en av flere skatter og avgifter som sammen danner et variert beskatningsgrunnlag. Dette bidrar til at beskatningsintensiteten på de enkelte beskatningsgrunnlag blir mindre. Årlig utgjør provenyet fra formuesskatten ca. 14 milliarder kroner, som er en beskjeden andel av statens samlede skatte- og avgiftsinntekter på totalt ca. 1245 milliarder kroner i 2013.³

Formuesskatten pålegges av både staten og kommunene. Etter sktl. § 2-36 (2) er imidlertid juridiske personer, med unntak av dødsbo, unntatt formuesskatteplikt til kommunene. Det er følgelig bare fysiske personer og dødsbo som kan bli formuesskattepliktige til kommunene.

Formuesskatteplikten til staten fastsettes årlig i Stortingets skattevedtak med hjemmel i Grunnloven § 75 bokstav a. Skattevedtaket fattes som plenarvedtak i Stortinget og har lovs rang. I Stortingets skattevedtak reguleres også maksimalsatsene for formuesskatten til kommunene, jf. sktl. § 15-2 (1) bokstav a. Formuesskatteplikten til den enkelte kommune er imidlertid hjemlet i vedkommende kommunes årlige kommunestyrevedtak, jf. sktl. § 1-2 (1) og § 15-3. Selv om sktl. § 15-3 etter sin ordlyd omhandler inntektsskatt, hjemler den også kommunes adgang til å fastsette formuesskatt.⁴ Kommunene kan selv velge om de ønsker å sette ned satsen som er satt av Stortinget eller ikke innkreve formuesskatt. Dersom kommunen ikke fatter et vedtak, settes satsen automatisk til 0,7 prosent som vedtatt av Stortinget.

For fysiske personer og dødsbo er det for inntektsåret 2017 fastsatt et bunnfradrag på 1 480 000 kroner.⁵ Siden ektefellers formue fastsettes samlet etter sktl. § 2-10, er deres bunnfradrag satt til 2.960.000 kroner. Skattesatsen for formue som overstiger bunnfradraget, er på maksimalt 0,85 prosent, hvorav 0,15 prosent til staten og inntil 0,7 prosent til

² Innst. 365 S (2010-2011) pkt. 6.1 og NOU 2014:13 pkt. 12.1.

³ Fredrik Zimmer, *Lærebok i skatterett*, 7. utgave, Oslo 2014, s. 29.

⁴ Zimmer, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012, side 8.

⁵ FOR-2017-12-12-2183, Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2018 (ssv.) § 2-1.

kommunene. For selskaper og innretninger som er skattepliktige til staten, er bunnfradraget satt til 10.000 kroner. Skattesatsen for formue som overstiger bunnfradraget, er 0,15 prosent.⁶

1.3 Videre fremstilling

Nedenfor vil jeg i kapittel 2 ta for meg innholdet i likhetsprinsippet og hvordan prinsippet fungerer som en skranke for lovgiver. Videre vil jeg i kapittel 3 ta for meg sentrale skattepliktige formuesobjekter og deres verdsettelsesregler. Spørsmål knyttet til likhetsprinsippet og formuesobjektene verdsettelsesregler behandles avslutningsvis i kapitlet. I kapittel 4 vil jeg behandle reglene om gjeldsfradrag, før jeg i kapittel 5 behandler verdsettelsesreglene for aksjer i norske og utenlandske selskaper. Problemer knyttet til likhetsprinsippet ved verdsettelsen av aksjene behandles avslutningsvis i kapitlet. Til slutt vil jeg i kapittel 6 knytte noen generelle bemerkninger til dagens verdsettelsesregler basert på de observasjoner som blir gjort gjennom oppgaven.

2 Likhetsprinsippet i skatteretten

2.1 Generelt om likhetsprinsippets innhold

Likhetsprinsippet er en grunnleggende verdi i den norske rettsstat. Prinsippet bygger på vest-europeiske rettferds- og likhetsidealer fra tiden etter den franske revolusjon.⁷ I norsk rett har prinsippet opp gjennom årene gjort seg gjeldende på mange rettsområder, inkludert skatteretten.

At likhetsprinsippet er sentralt i skatteretten fremgår av blant annet Rt. 1931 s. 772, hvor førstvoterende uttalte at «Det er et viktig prinsipp i beskatningen, at det som er likt skal behandles likelig.»⁸ At det gjelder et likhetsprinsipp på skatterettens område ble også lagt til grunn i Rt. 1952 s. 31, hvor saksøkerne anførte at ikke alle formuer ble skattlagt likt, og at dette var i strid med likhetsprinsippet. Høyesterett gjorde ikke nærmere rede for innholdet i likhetsprinsippet, men uttalte at loven ikke var i strid med prinsippet da den fullt ut behandlet alle skattytere i samme stilling likt.⁹ Likhetsprinsippets innhold på skatterettens område kan

⁶Ssv. § 2-2.

⁷ Arvid Frihagen, «Likhetsprinsippet i forvaltningen», *Lov og Rett*, 1964, s. 337.

⁸ Rt. 1931 s. 772 s. 774.

⁹ Rt. 1952 s. 31 s. 32.

formuleres som at like faktiske omstendigheter bør tillegges likeartede skattemessige virkninger.¹⁰

I tillegg til at det gjelder et generelt likhetsprinsipp på skatterettens område, oppstiller også Grunnloven visse krav til likebehandling. I relasjon til skatteretten har likhetsprinsippet tradisjonelt kommet til uttrykk i Grl. § 105.¹¹ Bestemmelsen gir som utgangspunkt uttrykk for retten til erstatning ved ekspropriasjon, men den anses også for å gi uttrykk for at byrdene ved statens drift skal fordeles likt.

I dag kommer imidlertid likhetsprinsippet klarest til uttrykk i Grl. § 98 (1), hvor det fremgår at alle er like for loven. Rekkevidden av likhetsprinsippet er vidt og omfattende, og noen inngående redegjørelse av prinsippet er det ikke plass til i oppgaven. I det følgende vil det derfor bare bli gitt en sammenfattet fremstilling av likhetsprinsippet.

2.2 Likhetsprinsippets formelle og materielle side

Likhetsprinsippet har både en formell og materiell side.¹² Kort oppsummert går den formelle siden ut på at lover skal etterleves og gjennomføres etter sitt innhold av rettspleiens og forvaltningens organer, og på denne måten sikre en ensartet rettsanvendelse. I rettspraksis er det ofte den formelle siden av likhetsprinsippet som blir anført, eksempelvis at forvaltningen har brutt likhetsprinsippet i sin myndighetsutøvelse.

Det sentrale for denne oppgaven er imidlertid likhetsprinsippets materielle side. Den materielle siden retter seg mot den lovgivende myndighet og rettsreglenes materielle innhold. Det er derfor nødvendig å se på innholdet i likhetsprinsippet og hvilke skranker prinsippet oppstiller for lovgiver.

For å klarlegge innholdet i likhetsprinsippets materielle side, er det naturlig å ta utgangspunkt i Grl. § 98. Bestemmelsen ble innført ved grunnlovsreformen i 2014. Formålet med grunnlovfesting av likhetsprinsippet var å synliggjøre og fremheve at det norske rettssystemet bygger på prinsippet om at alle er like for loven, og på denne måten fremheve et av rettsstatens fundamentale elementer.¹³ Etter Menneskerettighetsutvalget syn er

¹⁰ Magnus Aarbakke, *Skatt på inntekt*, del I, Oslo 1972, s. 28.

¹¹ Arvid Frihagen, «Likhetsprinsippet i forvaltningen», *Lov og Rett*, 1964, s. 337.

¹² Arvid Frihagen, «Likhetsprinsippet i forvaltningen», *Lov og Rett*, 1964, s. 337.

¹³ Dok. 16 (2011-2012) s. 144.

bestemmelsen ment som en grunnlovfesting av det allment aksepterte likhetsprinsippet, uten at det skal innebære noen endring i rettstilstanden.

For å kunne gi likhetsprinsippet et innhold, må det først defineres hva som menes med likhet. Likhet er imidlertid et begrep som er utfordrende å definere, da det ikke er klart hva som regnes som like tilfeller og hvor grensen går før noe anses som ulikt. Det er likevel klart at det må foretas en konkret vurdering av hvorvidt to tilfeller er like, og følgelig skal behandles likt. Siden det er utfordrende å definere når to tilfeller er like, kobles likhetsprinsippet ofte sammen med et diskrimineringsforbud, hvilket også gjelder for Grl. § 98.¹⁴

Diskrimineringsforbudet fremgår av Grl. § 98 (2), og er avledet av ideen om likhet for loven. De to prinsippene henger derfor nært sammen og overlapper hverandre til dels.

Diskrimineringsforbudet i Grl. § 98 (2) går ut på at ingen mennesker må settes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellbehandling, og oppstiller således et generelt diskrimineringsforbud. Diskrimineringsforbudet i Grl. § 98 (2) gjelder midlertid bare fysiske personer, jf. formuleringen «intet menneske», hvilket medfører at juridiske personer ikke kan påberope seg vernet etter bestemmelsens andre ledd.

Grunnloven § 98 (2) inneholder ikke en oppstilling av hvilke diskrimineringsgrunnlag som kan danne grunnlag for forskjellbehandling. Bestemmelsen får derfor anvendelse ved vurderingen av om formuesskattens verdsettelsesregler forskjellsbehandler like tilfeller, slik at fysiske personer må betale ulik skatt. I de tilfeller hvor annet ledd ikke kan anvendes direkte, for eksempel hvor det er juridiske personer som forskjellsbehandles, vil bestemmelsen fungere som veiledende i vurderingen av om likhetsprinsippet i Grl. § 98 (1) er oppfylt. Første ledd vil da fungere som det prinsipielle utgangspunktet, mens annet ledd vil legge klare føringer for myndighetene.¹⁵

En slik tolkning av likhetsprinsippet samsvarer med juridisk teori fra før prinsippet ble forankret i Grunnloven. Arvid Frihagen gir i sin artikkel i Lov og Rett 1964 uttrykk for at det er alminnelig antatt at likhetsprinsippet ikke oppstiller et absolutt krav om likebehandling i

¹⁴ Dok. 16 (2011-2012) s. 144.

¹⁵ Dok. 16 (2011-2012) s. 149.

lovgivningen, men derimot oppstiller et krav om at rettsreglene ikke skal bygge på andre forskjeller mellom borgerne enn dem det er saklig begrunnet å ta hensyn til.¹⁶

Likhetsprinsippet åpner med andre ord for at det kan gis lover som forskjellsbehandler like tilfeller, hvis det foreligger en saklig grunn og forskjellbehandlingen ikke er uforholdsmessig overfor den som forskjellsbehandles. Spørsmålet er følgelig hva som skal anses som saklig grunn, og når forskjellbehandlingen er å anse som forholdsmessig.

2.3 Når foreligger det lovlig forskjellbehandling?

Grunnloven § 98 og bestemmelsens forarbeider gir ingen nærmere definisjon av hva som skal anses som usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling. Da GrL. § 98 (2) gjenspeiler det sentrale innholdet i diskrimineringslovsutvalgets diskrimineringsbegrep vil det være relevant å se til hvordan begrepene ble behandlet der.¹⁷

Etter diskrimineringslovsutvalgets utredning er hovedelementene i det diskrimineringsrettslige saklighetskravet at forskjellsbehandlingen må ha et saklig formål, den må være nødvendig eller hensiktsmessig, og den må være forholdsmessig, for at forskjellbehandlingen skal være lovlig.¹⁸ De samme tre vilkår finner vi igjen i lov 16. juni 2016 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering § 9. Etter bestemmelsen er forskjellsbehandling lovlig hvis forskjellsbehandlingen har et saklig formål, den er nødvendig for å oppnå formålet, og ikke er uforholdsmessig inngripende overfor de som rammes. Av forarbeidene fremgår det at hvorvidt et formål er saklig beror dels på om begrunnelsen er sann, og dels på en konkret vurdering av om det er legitimt i det konkrete tilfelle.¹⁹ Dersom begrunnelsen er korrekt, må det videre vurderes om formålet ivaretar en beskyttelsesverdig interesse og om formålet er av en slik art at prinsippet om likebehandling bør vike.

I tillegg til å være saklig begrunnet, må forskjellbehandlingen være nødvendig for å oppnå det saklige formålet. Det innebærer at dersom det finnes andre reelle alternativer som er egnet til

¹⁶ Arvid Frihagen, «Likhetsprinsippet i forvaltningen», *Lov og Rett*, 1964, s. 337, og Frede Castberg, *Norges statsforfatning*, 2. utgave, Oslo 1947, bind II, s. 422-32.

¹⁷ Svein Kristian Arntzen, «Just let sleeping dogs lie? - Om forskjellsbehandlingen i kystfartøygruppen og Grunnloven § 98», *Lov og Rett*, 2015, s. 133-153 (s. 144).

¹⁸ NOU 2009:14 s. 40.

¹⁹ Prop.81 L (2016-2017) s. 315.

å oppnå formålet, må disse benyttes.²⁰ Et alternativ er ikke reelt dersom det er uforholdsmessig ressurskrevende eller medfører andre tilsvarende negative konsekvenser.

For vår problemstilling innebærer dette at hvis formuesskattens verdsettelsesregler medfører at det oppstår forskjellbehandling av skattytere, må lovgivers forskjellsbehandling ha et saklig formål eller være saklig begrunnet. Videre må forskjellsbehandlingen være nødvendig for å oppnå formålet, og den må ikke være uforholdsmessig overfor den som rammes av forskjellbehandlingen. Med dette menes at det må foretas en avveining mellom mål og middel på den ene siden, og konsekvensen for den eller de som rammes av forskjellbehandlingen på den andre.²¹

I den konkrete vurderingen av om verdsettelsesreglene innebærer et brudd på likhetsprinsippet må det legges vekt på lovgivers begrunnelse for forskjellsbehandlingen og om denne er saklig. Videre må det vurderes om lovgiver kunne brukt et annet virkemiddel for å oppnå formålet, herunder hvorvidt forskjellbehandlingen er nødvendig for å oppnå best mulig egnede verdsettelsesregler.

2.4 Virkningene av at en lov er i strid med likhetsprinsippet

Hvorvidt formuesskattens verdsettelsesregler er i strid med likhetsprinsippet i Grl. § 98 er etter Grl. § 89 lagt til domstolen å avgjøre. Domstolene har på dette grunnlag både en rett og en plikt til å prøve om lover er i strid med Grunnloven, i saker som er reist for domstolen.²² Domstolens kontroll med den lovgivende myndighet omtales som domstolens prøvelsesrett. Hvor langt domstolens prøvelsesrett rekker på det økonomiske området er et omdiskutert spørsmål som faller utenfor oppgavens tema.²³ Det er likevel av interesse å se på hva konsekvensen av en eventuelt domstolsprøving av verdsettelsesreglene opp mot likhetsprinsippet ville innebære.

I forbindelse med vedtakelsen av Grl. § 98 (1) uttalte Menneskerettighetsutvalget at grunnlovfesting av likhetsprinsippet skal synliggjøre og fremheve at det norske rettssystemet bygger på prinsippet.²⁴ Bestemmelsen som konstitusjonell norm kan på dette

²⁰ Prop.81 L (2016-2017) s. 315.

²¹ Prop.81 L (2016-2017) s. 315.

²² Johs. Andenæs og Arne Fliflet, *Statsforfatningen i Norge*, 11. utgave, Oslo 2017, s. 429.

²³ For mer om denne diskusjonen se Stig H. Solheim, «Domstolskontroll med lov på det økonomiske området – lovgivers vurdering av lovens grunnlovsmessighet», *TFR*, 2014.

²⁴ Dok. 16 (2011-2012) s. 144.

grunnlag sies å utgjøre mer en grunnrettighet enn en tradisjonelle individrettigheter som kan håndheves av domstolene gjennom søksmål og individklager.²⁵ Menneskerettighetsutvalget uttalte også at bestemmelsen vil fungere som en skranke for lovgiver, domstoler og forvaltningen.²⁶ Dette taler for at bestemmelsen har et operativt innhold, og kan fungere som grunnlag ved prøving av lovers grunnlovsmessighet. Menneskerettighetsutvalget påpekte imidlertid at likhetsprinsippet vil ha større reell betydning som tolkningsprinsipp for domstoler og forvaltning enn som skranke for lovgiver, og at prinsippet sammen med diskrimineringsforbudet i Grl. § 98 (2) i større utstrekning kan være gjenstand for domstolsprøving.²⁷ Forarbeidet trekker i retning av at håndhevingen av likhetsprinsippet ikke var ment å endres på tross av grunnlovfesting. Etter grunnlovsreformen er det nå oppstilt et generelt diskrimineringsvern i Grl. § 98 (2), hvilket kan tolkes dithen at dette vil kunne innebære et generelt krav om saklighet og nødvendighet ved all lovgivning.²⁸

I forbindelse med utformingen av en generell omgåelsesregel i skatteretten ble likhetsprinsippet fremhevet som en konstitusjonell skranke nedfelt i Grl. § 98.²⁹ Det er således en klar adgang til å prøve skattereglene opp mot likhetsprinsippet i Grl. § 98. Prøvelsesretten kan imidlertid kun benyttes dersom det er hevet over rimelig tvil at loven vil stride mot likhetsprinsippet Grl. § 98.

Virkingen av at domstolene finner en lov grunnlovsstridig, er som utgangspunkt at loven helt eller delvis settes til side.³⁰ Motsatt innebærer dette at dersom loven ikke er i strid med likhetsprinsippet i Grunnloven, kan loven ikke settes til side. Det kan imidlertid være at loven er i strid med mer allmenne oppfatninger om hvordan retten bør være. I disse tilfelle vil domstolen kunne påpeke dette, men det er ingen mulighet for å sette loven til side på dette grunnlag.

For økonomiske rettigheter åpner det seg imidlertid et annet alternativ ved grunnlovsstrid.³¹ Den som blir rammet av forskjellsbehandlingen kan få erstatning. På skatterettens område vil

²⁵ Jussi Erik Pedersen, «Alle er like for loven – likhetsnormen i Grunnloven § 98 første ledd», *Jussens Venner* vol. 52 (2017), s. 187.

²⁶ Dok. 16 (2011-2012) s. 144.

²⁷ Dok. 16 (2011-2012) s. 144.

²⁸ Asbjørn Kjønstad og Aslak Syse, «Grunnlovsreformen og velferdsretten», *Jussens Venner*, 2014, s. 343.

²⁹ NOU 2016: 5 pkt. 6.1.

³⁰ Johs. Andenæs og Arne Fliflet, *Statsforfatningen i Norge*, 11. utgave, Oslo 2017, s. 437.

³¹ Johs. Andenæs og Arne Fliflet, *Statsforfatningen i Norge*, 11. utgave, Oslo 2017, s. 438.

antagelig ikke en slik løsning være aktuell, da skatteinnbetalingen og erstatningsutbetalingen vil gå opp i opp. Virkningen er da den samme som om loven ble satt til side.

I det følgende behandles verdsettelsesreglene for ulike typer formuesobjekter hvor utfordringer knyttet likhetsprinsippet kan gjøre seg gjeldende. Avslutningsvis vil det bli knyttet generelle bemerkninger til formuesskatten opp mot likhetsprinsippet.

3 Bruttoformue

3.1 Innledning

Hovedregelen om hva som er skattepliktig formue, fremgår av sktl. § 4-1 (1). Etter bestemmelsen skal skattepliktig formue fastsettes til omsetningsverdien av skattyterens eiendeler med økonomisk verdi, med fradrag for gjeld som skattyteren hefter for. I dette kapittelet vil reglene for verdsettelsen av skattyters eiendeler behandles. Disse verdsettes som bruttostørrelser. Reglene om fradrag for gjeld behandles i kapittel 4.

Skatteloven § 4-1 gir ingen nærmere angivelse av hvilke eiendeler som inngår i lovens formuesbegrep, men en naturlig forståelse av bestemmelsen er at begrepet omfatter både materielle og immaterielle eiendeler. Dette er to store samlebetegnelser, men felles for dem er at eiendelene må tilhøre skattyteren. Det er med andre ord tale om personlige rettigheter hvor for eksempel tålt bruk av en annens eiendom og utnyttelse av allemannsretten faller utenfor.³² Videre er det en forutsetning at formuesobjektene kan omgjøres i penger, jf. formuleringen «...eiendeler med økonomisk verdi...». Dette kan typisk skje ved salg, utleie, eller innløsning, og trekker en naturlig avgrensning mot formuesobjekter som utelukkende har affeksjonsverdi.

Skattesubjektenes plikt til å svare skatt av formue omfatter i utgangspunktet all formue både i Norge og i utlandet, jf. sktl. §§ 2-1 (9) og 2-2 (6). Videre er det som utgangspunkt skattesubjektenes formue per 1. januar i skattefastsettingsåret som skal legges til grunn ved skattefastleggelsen, jf. sktl. § 4-1 (1). Det er imidlertid ikke alle eiendeler med økonomisk verdi som inngår i skattyters skattepliktige formue. Skatteloven § 4-2 oppstiller flere generelle unntak fra hvilke formuesobjekter som omfattes av formuesbegrepet i sktl. § 4-1. Unntakene

³² Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 36.

vil ikke bli behandlet særskilt, men vil bli fremhevet der de gjør seg gjeldende under fremstillingen av de enkeltes formuesobjektene verdsettelsesregler.

Når det er klarlagt hvilke av skattyters formuesobjekter som er omfattet av formuesskatteplikten, må disse verdsettes. Som utgangspunkt verdsettes hvert formuesobjekt hver for seg til omsetningsverdien per 1. januar i skattefastsettingsåret, jf. sktl. § 4-1 (1). Hva som er riktig omsetningsverdi, kan i mange tilfeller være vanskelig å fastsette. Det er derfor for flere av formuesobjektene fastsatt særskilte verdsettelsesregler. De særlige verdsettelsesreglene fremgår både av skatteloven, Finansdepartementets forskrift 19. november 1999 nr. 1158 til utfylling og gjennomføring av skatteloven (FSFIN), og i Skattedirektoratets forskrift 14. november 2017 nr. 1779 om taksering av formues-, inntekts- og fradragposter mv. som må fastsettes ved skjønn til bruk ved fastsettingen for 2017 (takseringsforskriften).

Skattedirektoratets takseringsregler fastsettes årlig av Skattedirektoratet etter delegert myndighet fra Finansdepartementet.³³ Skattedirektoratet kan derfor etter lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning (sktfvl.) § 9-8, jf. delegeringsvedtaket³⁴, gi forskrift om takseringsregler for «... formues-, inntekts-, og fradragposter som må fastsettes ved skjønn». Formålet med takseringsreglene er at skjønnsutøvelsen ved verdifastsettingen skal bli mest mulig ensartet, rimelig, nøyaktig og effektiv der omsetningsverdi ikke kan brukes.³⁵

Takseringsreglene inneholder ulike metoder for å verdsette formuesobjekter, der det søkes å finne en beregnet omsetningsverdi. I stor grad benyttes en sjablonmessig verdsettelsesmetode, hvor det sees på ulike faktorer ved objektet som kan innvirke på omsetningsverdien. Et typisk eksempel, som behandles i punkt 3.2.2, er boligeiendom som benyttes som primærbolig hvor det i vurderingen skal tas i betraktning boligens areal, geografisk beliggenhet, og boligtype.

Bruken av slike sjablonmessige verdsettelsesregler kan imidlertid medføre avvik mellom den faktiske verdien av formuesobjektet, og den som legges til grunn ved verdifastsettingen.³⁶ For å motvirke for store avvik mellom reell- og skattemessig formuesverdi er det i flere av verdsettelsesreglene inntatt sikkerhetsventiler som åpner for særskilt verdsettelse av

³³ FOR-2016-09-16-1067.

³⁴ FOR-2016-09-16-1067.

³⁵ Ot.prp.nr.86 (1997-1998) merknad til § 4-1.

³⁶ Ot.prp.nr.86 (1997-1998) merknad til § 4-1.

formuesobjektene. I tillegg er det i sktfvl. § 9-8 (1) andre setning inntatt et unntak fra verdsettelsesreglene fastsatt i takseringsreglene. Av bestemmelsen fremgår det at takseringsreglene kan fravikes dersom «forholdene i den enkelte saken tilsier et ikke ubetydelig avvik fra takseringsregelen». De lokale skattekontorene er også gitt kompetanse til å fastsette en lokal takseringsregel når «lokale forhold tilsier at en takseringsregel fravikes for en gruppe skattepliktige, eller når en takseringsregel for hele landet ikke er fastsatt», jf. sktfvl. § 9-8 (2). Motsetningsvis kan det forekomme at et formuesobjekt har en høyere reell verdi enn skattemessig formuesverdi. Dette er en fordel som kommer skattyter til gode.

3.2 Fast eiendom

3.2.1 Generelt om fast eiendom

Fast eiendom er en eiendel med økonomisk verdi som omfattes av formuesbegrepet i sktl. § 4-1 (1). Begrepet fast eiendom er en samlebetegnelse som omfatter grunn, bygninger, anlegg og alle andre faste anordninger.³⁷

Skatteplikten til fast eiendom påhviler i utgangspunktet eieren av eiendommen. De utnyttelsesmuligheter som påhviler eiendommen, kan imidlertid være fordelt på flere skattytere ved bruksretter, servitutter eller annen interessefordeling. Dersom en slik rettighet på eiendommen er tidsubegrenset, skal verdien av rettigheten komme til fradrag ved beregningen av eiendomsinnehaverens formue.³⁸ Verdien av rettigheten skal samtidig tas med ved beregningen av rettighetsinnehaverens formue. Dersom rettigheten er tidsbegrenset, følger det av sktl. § 4-3 (1) bokstav b at eieren av eiendommen ikke får fradrag for denne forpliktelsen. Til gjengjeld følger det av sktl. § 4-2 (1) bokstav b at innehaveren av den tidsbegrensede rettigheten ikke skal svare formuesskatt av rettigheten. For å klarlegge hvem som skal formuesbeskattes av rettigheten, må grensen mellom tidsbegrensede og tidsubegrensede rettigheter fastsettes.

Grensen mellom tidsbegrensede- og tidsubegrensede rettigheter er trukket gjennom praksis fra domstolene og skattemyndighetene, samt gjennom juridisk teori. Hvordan grensen skal trekkes ble behandlet av Høyesterett i Rt. 1899 s. 570. Av dommen fremgår det at rettigheter som formelt er tidsbegrenset, men hvor rettighetsinnehaveren har en ensidig rett til å forlenge

³⁷ NOU 1991:17 s. 9.

³⁸ NOU 1991:17 s. 9.

varigheten, skal anses som tidsbegrenset.³⁹ Videre er det lagt til grunn at selv om en rettighet er tidsbegrenset, skal den ved vurderingen av hvem som skal formuesbeskattes, regnes som tidsbegrenset hvis rettigheten har en varighet som er 100 år eller lengre.

Etter sktl. § 4-1 (1) er det den faste eiendommens omsetningsverdi som i utgangspunktet skal legges til grunn for å beregne skattyters skattepliktige formue. For fast eiendom er det imidlertid i sktl. § 4-10 gitt særlige verdsettelsesregler. Hvordan beregningen skal foretas avhenger av hvilken type fast eiendom som skal verdsettes. Bakgrunnen for særreglene er at en fast eiendom sjeldent er gjenstand for hyppige omsetninger, og det derfor er utfordrende å fastsette den enkelte eiendoms omsetningsverdi uten hjelpeberegninger.

Dagens verdsettelsesregler for fast eiendom ble innført i forbindelse med en lovendring i 2010, og var begrunnet i behovet for et mer enhetlig takstgrunnlag. Tidligere ble formuesverdien fastsatt i forbindelse med nybygg, og ikke endret i forbindelse med omsetning, men ved generelle prosentvise justeringer.⁴⁰ Endringen av verdsettelsesmetode medførte større samsvar mellom boligens skattemessige formuesverdi og omsetningsverdi.⁴¹

Ved beregningen av eiendommens formuesverdi kan det imidlertid oppstå til dels store ulikheter mellom eiendommens omsetningsverdi, og den beregnede skattemessige formuesverdien. Dette vil eksempelvis gjøre seg gjeldende ved verdifastsettingen av en eiendom med særlig lav verdi i et ellers dyrt boligområde. Det er derfor inntatt en sikkerhetsventil i sktl. § 4-10 (1), som åpner for å redusere eiendommens skattemessige formuesverdi dersom denne overstiger et nærmere fastsatt nivå av eiendommens dokumenterte omsetningsverdi. Terskelverdiene for når skattyter kan kreve slik justering er ulike for de ulike typene av fast eiendom, hvilket har sammenheng med deres ulike verdsettelsesrabatter.

I det følgende vil de særlige verdsettelsesreglene for primærbolig, sekundærbolig, fritidseiendom og næringseiendom behandles.

³⁹ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009 s. 40, Utv. 1970 s. 48 SKD, SKI 1904 s. 131, og Utv. III s. 494 ORD.

⁴⁰ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.2.

⁴¹ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.1.

3.2.2 Primærbolig

Skatteloven § 4-10 oppstiller en særlig verdsettelsesregel for primærbolig, men gir ingen nærmere definisjon av hvilke eiendommer som omfattes av begrepet primærbolig. Av forarbeidene fremgår det at primærbolig regnes som den boligen hvor skatteyder bor og har folkeregistrert adresse 1. januar i skattefastsetningsåret.⁴² Denne definisjonen legges også til grunn av skatteetaten i Skatte-ABC.⁴³ Videre forutsetter forarbeidet at bare fysiske personer kan ha boligeiendom som verdsettes etter reglene for primærbolig, og at en skatteyder bare kan ha én bolig som primærbolig. Til sammenlikning skiller reglene i sktl. § 4-10 seg fra hva som gjelder ved gevinstbeskatning ved salg av egen bolig. Etter sktl. § 9-3 (2) er gevinst ved realisasjon av boligeiendom unntatt fra skatteplikt når skatteyder har eid eiendommen i mer enn ett år, og har brukt den som egen bolig i ett av de siste to år.

Det åpnes imidlertid for at det kan gis fritak fra bostedskravet i tilfeller hvor skatteyder er forhindret fra å bruke boligen som sitt hjem grunnet alder, helsemessige årsaker, beordring, mv.⁴⁴ Uten dette unntaket ville boligeiendommen blitt klassifisert som sekundærbolig og skatteyder beskattet hardere, på tross av at skatteyder er forhindret til å oppfylle kravet til primærbolig av årsaker skatteyder selv ikke kan kontrollere. Det stilles imidlertid som vilkår at boligen ikke leies ut, og at skatteyder ikke har anskaffet annen fast bolig. Uten denne begrensningen ville skatteyderen fått en skattemessig fordel sammenliknet med andre utleiery, og hensynene bak unntaket ville i slike tilfeller ikke lenger gjort seg gjeldende.

Etter sktl. § 4-10 (2) skal en primærbolig verdsettes til 25 prosent av produktet av boligens areal og en kvadratmetersats. Dette innebærer at primærboliger har en verdsettelsesrabatt på 75 prosent. Kvadratmetersatsen fastsettes årlig av Skattedirektoratet på grunnlag av beregninger fra Statistisk Sentralbyrå basert på rapporterte salgspriser. Etter bestemmelsen skal det i beregningen av kvadratmetersatsen tas hensyn til boligtype, byggeår, areal og geografisk beliggenhet. Hva som ligger i de ulike faktorene, fremgår ikke av bestemmelsen, men er nærmere beskrevet i bestemmelsens forarbeider, og vil bli behandlet i det følgende.

Ved beregning av primærboligens verdi skal det foretas en inndeling i tre boligtyper; enebolig, småhus og leilighet.⁴⁵ En enebolig defineres som en bolig beregnet på én

⁴² Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.3 s. 12.

⁴³ Skatte-ABC: Bolig – Formue pkt. 2.6.

⁴⁴ Skatte-ABC: Bolig – Formue pkt. 2.6.

⁴⁵ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.4.1.

husholdning. Også eneboliger med utleiedel som er fritatt fra beskatning etter sktl. § 7-2 (1) bokstav a, omfattes av begrepet enebolig. Kategorien småhus omfatter flerbolighus som ikke er leiligheter, som for eksempel rekkehus og tomannsboliger. Denne kategorien omfatter også såkalte eneboliger i rekke. Vilkåret for å falle inn i kategorien småhus er at boligene deler minst en felles vegg, et tak eller gulv med naboboligen. Som leiligheter anses boenheter i en bygning med minst to etasjer, minst tre boenheter og ofte med felles inngang. Dette er typisk blokk- og terrasseleiligheter.

Når det kommer til byggeår, deles boligeiendommene inn i fire aldersgrupper regnet fra det år boligen var ferdigstilt.⁴⁶ Den første gruppen omfatter boliger som er inntil ti år gamle. Den andre og tredje gruppen omfatter boliger som er henholdsvis fra ti til tjue år, og fra tjue til trettifire år gamle. Den siste aldersgruppen omfatter boliger som er eldre enn trettifire år. Finansdepartementet anså denne inndelingen særlig viktig i mindre sentrale områder, da verdien av boliger i sentrale områder i større grad er avhengig av boligens størrelse og beliggenhet, og ikke av boligens alder.

Boligens areal har betydning i to relasjoner ved beregningen av primærboligens skattemessige formuesverdi etter sktl. § 4-10 (2). For det første benyttes arealet ved beregningen av kvadratmetersatsen. I tillegg skal kvadratmetersatsen multipliseres med boligens areal for å finne den skattemessige formuesverdien. I relasjon til fast eiendom opereres det med flere typer arealmål, hvilket kunne medført usikkerhet med tanke på hvilket arealbegrep som skulle benyttes ved skattefastsettingen. Finansdepartementet anså det derfor som viktig at det ble benyttet et klart definert og kjent arealbegrep, og det ble derfor vedtatt at arealbegrepet P-ROM skal benyttes.⁴⁷ Dette arealbegrepet utgjør samlet areal for primære rom innenfor boenheten, inkludert innvendige vegger mellom disse. Areal som ikke regnes som primære rom, er typisk boder og uinnredede kjellere og -loft. Finansdepartementet anså P-ROM som best egnet til å ivareta hensynet til lik skattlegging av like boliger, samt likhet mellom statistikkgrunnlaget og bruksområde for statistikken.

Den siste faktoren i beregningen av kvadratmetersatsen er geografisk beliggenhet. Statistisk Sentralbyrå har gjort beregninger som viser at omsetningsverdien mellom boliger varierer

⁴⁶ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.4.2.

⁴⁷ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.4.3.

sterkt med geografisk beliggenhet.⁴⁸ Soneinndelingen er derfor et viktig instrument i beregningen av kvadratmetersatsen. Da omsetningshyppigheten og statistikkgrunnlaget kan variere fra år til år, anså Finansdepartementet det som upraktisk å lovfeste den geografiske soneinndelingen.⁴⁹ Det ble derfor overlatt til Statistisk Sentralbyrå å fastsette soneinndelingen.

Som utgangspunkt utgjør hver kommune en geografisk sone.⁵⁰ En slik inndeling kan imidlertid i mange tilfeller være utilstrekkelig, da det kan være store variasjoner i omsetningsverdiene innad i en kommune. For å ta høyde for slike utfordringer, foreslo Finansdepartementet at det også skulle være anledning til å dele den enkelte kommune inn i flere geografiske soner, under den forutsetning at det var tilstrekkelig omsetning i området for å kunne lage en sjablong. Tilsvarende foreslo Finansdepartementet at hvis det statistiske grunnlaget i en kommune er for svakt til å lage en sjablong, skal flere kommuner slås sammen. Skulle heller ikke denne inndelingen være tilstrekkelig, har skattyter anledning til å få særskilt fastsatt formuesverdien av sin eiendom. Eiendommen skal da verdsettes på samme måte som ved anvendelsen av sikkerhetsventilen i sktl. § 4-10 (1).

Siden den skattemessige formuesverdien fastsettes etter en sjablongmodell, kan det forekomme forskjeller mellom beregnet skattemessig formuesverdi og primærboligens faktiske omsetningsverdi. Derfor er det som nevnt inntatt en sikkerhetsventil i sktl. § 4-10 (1). Bestemmelsen åpner for å redusere eiendommens skattemessige formuesverdi dersom den overstiger 30 prosent av primærboligens dokumenterte omsetningsverdi. Det følger av forarbeidene at skattyter kan dokumentere omsetningsverdien med takst eller observerbar omsetningsverdi.⁵¹ Ved takst er det et krav om at eiendommen er besiktiget både innvendig og utvendig, og dersom taksten lider av åpenbare feil kan taksten settes til side. Observerbar omsetningsverdi er definert som oppnådd salgssum for den aktuelle eiendommen eller helt lik eiendom i samme område. Siden formuesverdsettelsen foretas årlig, fremgår det av forarbeidet at formuesverdien skal nedsettes i fem år.

⁴⁸ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.4.4.

⁴⁹ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.4.4.

⁵⁰ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.4.4.

⁵¹ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.5.

3.2.3 Sekundærbolig

Skatteloven § 4-10 oppstiller også en særregel for verdsettelse av sekundærbolig. I likhet med hva som gjelder for primærboliger, gir ikke bestemmelsen noen nærmere definisjon av hvilke eiendommer som omfattes av begrepet sekundærbolig. I forarbeidet er imidlertid sekundærbolig negativt definert som all boligeiendom som den skattepliktige eier, foruten primærbolig og fritidsbolig.⁵² Sekundærbolig er med andre ord en samlebetegnelse på all øvrig boligeiendom som skattyteren eier. Grensen mellom sekundærbolig og fritidsbolig behandles nærmere i punkt 3.2.4. I motsetning til hva som gjelder for primærboliger og fritidsboliger er det ingen forutsetninger om bruk, folkeregistrering eller eiendommens formål. I tillegg kan både fysiske og juridiske personer kan få sin boligeiendom klassifisert som sekundærbolig. Sekundærboliger som leies ut i forbindelse med næringsvirksomhet skal verdsettes etter reglene for utleid næringseiendom.⁵³

Sekundærboliger verdsettes etter samme metode som primærboliger, men verdsettes til 90 prosent av produktet av boligens areal og en kvadratmetersats. Kvadratmetersatsen regnes ut å samme måte som ved primærbolig. For sekundærboliger har det de siste årene vært en reduksjon i verdsettelsesrabatten fra 50 prosent til 10 prosent. Reduksjonen er begrunnet i et ønske om å redusere den skattemessige favoriseringen av fast eiendom sammenliknet med næringsrelatert kapital, og på denne måten føre til at mer av den private sparingen går til investeringer i næringsvirksomhet.⁵⁴ En reduksjon av verdsettelsesrabatten for sekundærboliger medfører også større grad av likhet mellom formuesobjektene.

Som for primærboliger åpner sktl. § 4-10 (1) for at den skattemessige formuesverdien kan settes ned dersom den beregnede formuesverdien overstiger et nærmere fastsatt nivå av eiendommens dokumenterte omsetningsverdi. For sekundærboliger skal den skattemessige formuesverdien settes ned dersom beregnet formuesverdi overstiger eiendommens dokumenterte omsetningsverdi.

3.2.4 Fritidsbolig

Verdsettelsesmetoden for fritidsboliger fremgår av takstersingsforskriften § 1-1-1.

Bestemmelsen gir ingen definisjon av begrepet fritidsbolig, men fritidsboliger er i forarbeidet

⁵² Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.3.

⁵³ Se punkt 3.2.5.1.

⁵⁴ Prop. 1 LS (2017-2018) pkt. 4.1.4.

til sktl. § 4-10 beskrevet som eiendommer som er bygget utelukkende for fritidsformål. Typiske eksempler er hytter, sommerhus og leilighetskomplekser.⁵⁵ Skillet mellom sekundærbolig og fritidsbolig skal imidlertid bygge på særtrekk ved eiendommen, og ikke hvordan eiendommen faktisk benyttes. Verken loven eller forarbeidet gir noen nærmere beskrivelse av hvilke særtrekk det her siktes til, men en naturlig forståelse er at utformingen av eiendommen er gjort på en slik måte at den ikke er tilrettelagt eller egnet for å benyttes som permanent bolig. En slik definisjon av fritidsbolig åpner for at det kan oppstå tvil om en eiendom skal klassifiseres som fritidsbolig eller sekundærbolig.

Fritidsboliger er imidlertid svært ofte registrert som fritidsboliger i matrikkelen, hvilket normalt gir liten tvil om hvilken kategori de tilhører.⁵⁶ I praksis er det oftest informasjonen som er registret i matrikkelen som legges til grunn ved klassifiseringen, så regelen om at det er særtrekk ved eiendommen som skal brukes, benyttes hovedsakelig ved tvilstilfeller og ved omklassifisering av eiendom.

Ved vurderingen av om en eiendom skal regnes som fritidseiendom må det også trekkes en grense mot fritidseiendommer som leies ut i eierens næringsvirksomhet. Disse skal verdsettes etter reglene for utleid næringsseiendom, jf. takseringsforskriften § 2-1-1 (2) andre setning.⁵⁷

Verdsettelsesreglene for fritidseiendommer var ikke omfattet av lovendringen i 2010. Begrunnelsen var at omsetningsverdiene kunne variere mye avhengig av klassifiseringen av eiendommen, og derfor ble det lagt til grunn at en felles modell for boligeiendom og fritidseiendom ikke var en god løsning.⁵⁸ Statistisk Sentralbyrå vurderte ikke om det var anledning til å utarbeide en selvstendig statistikk for fritidseiendommer, og det ble derfor besluttet å beholde den eksisterende verdsettelsesmetoden.

Hvordan en fritidseiendom skal verdsettes avhenger av om fritidseiendommen er nybygd eller tidligere etablert. Er fritidseiendommen nybygd, skal formuesverdien verken overstige 30 prosent av eiendommens kostpris inkludert grunn, eller 30 prosent av eiendommens markedsverdi, jf. takseringsforskriften § 1-1-1 (5). Når formuesverdien til fritidseiendommen er fastsatt, skal det årlig fastsettes hvorvidt det skal foretas en generell økning av

⁵⁵ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.3.

⁵⁶ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.3 s.13.

⁵⁷ Se punkt 3.2.5.2.

⁵⁸ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.3 s. 12.

formuesverdien, jf. takseringsforskriften § 1-1-1 (4).⁵⁹ Skal det ikke foretas justeringer, fastsettes formuesverdien til samme nivå som ved siste års fastsettelse.

Har en fritidseiendom steget i verdi på grunn av påkostninger, kan eiendommens verdi heves til takstnivået for sammenlignbare eiendommer i kommunen, jf. takseringsforskriften § 1-1-1 (4). Dersom verdistigningen følger av omsetning av eiendommen eller endrede eiendomsskattetakster, gir ikke dette grunnlag for å endre formuesverdien. Den nye eieren tretr således inn i tidligere eiers skatteposisjon.

Som for primær- og sekundærboliger åpner sktl. § 4-10 (1) for at den skattemessige formuesverdien for fritidseiendom kan settes ned, dersom den beregnede formuesverdien overstiger et nærmere fastsatt nivå av fritidseiendommens dokumenterte omsetningsverdi. For fritidseiendommer er dette nivået satt til 30 prosent av dokumentert omsetningsverdi.

De ulike klassifikasjons- og verdsettelsesreglene for fritidsboliger og sekundærboliger, medfører imidlertid utfordringer i relasjon til likhetsprinsippet. Den senere samfunnsutviklingen, hvor det stadig bygges fritidsboliger med større villapreg, medfører at det klassiske skillet mellom helårsboliger og fritidsboliger utvaskes. Det vil følgelig bidra til at det oppstår ulik klassifisering avhengig av om en eiendom er registrert som fritidseiendom i matrikkelen eller ikke. Særlig vil dette gjøre seg gjeldende hvor en eiendom som opprinnelig ble brukt til boligformål, i dag benyttes som fritidseiendom. Sistnevnte eiendom skal etter dagens regelverk verdsettes etter reglene for sekundærboliger, selv om eiendommen har samme eller lavere standard enn tilsvarende nybygde eller allerede eksisterende fritidseiendommer i samme område. Resultatet av at eiendommene klassifiseres i to ulike kategorier er at eiendommene får ulik skattemessig formuesverdi, selv om eiendommene i dag er like og brukes på samme måte. Blir eiendommen klassifisert som fritidseiendom vil den skattemessige formuesverdien være 30 prosent av eiendommens markedsverdi eller kostpris. En eiendom som klassifiseres som sekundærbolig vil imidlertid få en skattemessig formuesverdi 90 prosent av produktet av boligens areal og en kvadratmetersats. Det innebærer at hvis eiendommene har en lik omsetningsverdi, vil det være mer gunstig for skattyter å få eiendommen klassifisert som fritidseiendom.

⁵⁹ Arvid Aage Skaar og Roy K. Kristensen, *Lærebok i bedriftsskatterett*, Oslo 2017, s. 394.

I forbindelse med utformingen av dagens verdsettelsesregler kommenterte Finansdepartementet denne problemstillingen.⁶⁰ Deres vurdering var at det ville være uheldig om to identiske eiendommer ville få ulik skattemessig formuesverdi avhengig av bruken av dem. Finansdepartementet foreslo derfor at skillet mellom boligeiendom og fritidseiendom ved fastsettingen av skattemessig formuesverdi skal bygge på særtrekk ved eiendommene, og på denne måten vil to identiske eiendommer klassifiseres likt. En slik løsning er egnet i eksempelvis leilighetskomplekser hvor alle eiendommene er tilnærmet like, hvor en vektlegging av bruken ville medført at like leiligheter ville blitt formuesbeskattet ulikt.

En vektlegging av eiendommens særtrekk vil imidlertid ikke bidra til at like boliger får lik skattemessig formuesverdi hvor den ene boligen er registrert som fritidseiendom, mens den andre er registrert som boligeiendom. Boligene vil ha samme bruk, og samme særtrekk, men vil bli skattlagt forskjellig. Det bør derfor vurderes om det finnes andre mer hensiktsmessige måter å klassifisere eiendommer på, eller om det kan utarbeides en sjablong for verdsettelse av fritidseiendommer.

3.2.5 Næringseiendom

3.2.5.1 Generelt om næringseiendom

Næringseiendom er etter sktl. § 4-10 skattepliktig formue, men bestemmelsen gir ingen nærmere definisjon av hva som omfattes av begrepet. Etter FSFIN § 4-10-2 (1) omfatter sktl. § 4-10 alle typer næringseiendom, herunder tomter og næringseiendom i utlandet, men den angir ingen nærmere definisjon av begrepet næringseiendom. En naturlig språklig forståelse av begrepet næringseiendom er eiendom som brukes som ledd i noens næringsvirksomhet. I juridisk teori er begrepet næringseiendom oppgitt å typisk omfatte kontorlokaler, lager, verksteder, fabrikker, hotell, parkeringshus, og tomter.⁶¹ Videre omfattes også fritidseiendommer som leies ut i eierens næringsvirksomhet, jf. takseringsforskriften § 2-1-1 (2) siste setning og FSFIN § 4-10-2 (2).

Det er i FSFIN § 4-10-2 (3) gitt en uttømmende liste over ulike typer eiendommer som, på tross av de benyttes som ledd i næringsvirksomhet, ikke skal anses som næringseiendom etter sktl. § 4-10. Unntaket omfatter boligeiendom, andel i boligselskap, skog- og

⁶⁰ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 3.3.3 s. 13.

⁶¹ Fredrik Zimmer, *Bedrift, selskap og skatt*, 6. utgave, Oslo 2014, s. 686.

jordbrukseiendom, og kraftanlegg. Unntaket i FSFIN § 4-10-2 (3) gjelder imidlertid ikke for boligeiendom som leies ut i næringsvirksomhet.⁶² Sekundærboliger som leies ut i næringsvirksomhet, skal følgelig verdsettes etter verdsettelsesreglene for utleid næringseiendom. Hvorvidt slik utleie skal anses som næringsvirksomhet vurderes ut fra de samme prinsipper som ved inntektsbeskatningen. Etter ligningspraksis skal det foretas en konkret vurdering av utleieaktivitetens omfang, men som utgangspunkt anses grensen å gå ved utleie av fem eller flere enheter.⁶³ En konsekvens av dette er at den samme eiendommen kan få ulik skattemessig formuesverdi avhengig av om selskapet driver utleie, eller benytter den internt.

Kombinerte bygg havner i en mellomstilling ved at de kan inneholde enheter som isolert sett skal verdsettes etter reglene for næringseiendom og boligeiendom. Dette er bygg som for eksempel kan inneholde både butikklokaler, kontorlokaler og boligeiendom. Er bygget er seksjonert skal hver enhet i tråd med ligningspraksis behandles hver for seg som en egen eiendom.⁶⁴ Er bygget ikke er seksjonert, eller den samme seksjonen benyttes til flere formål, skal valget av verdsettelsesmetode bero på eiendommens eller seksjonens hovedfunksjon.⁶⁵

Næringseiendom verdsettes etter en utleiemetode, der den skattemessige formuesverdien av eiendommen utgjør 80 prosent av en beregnet utleieverdi, jf. sktl. § 4-10 (4) og FSFIN § 4-10-4 (1). Ved denne beregningsmetoden anses den beregnede leieinntekten som en langsiktig kontantstrøm, hvor formuesverdien er en funksjon av avkastningen på denne.

Verdsettelsesmetoden ble gradvis innført over en tidsperiode mellom 2009 og 2010, grunnet et generelt stort avvik mellom næringseiendommers skattemessige formuesverdi og deres reelle markedsverdi.⁶⁶ I tillegg var det til dels store variasjoner i forholdet mellom skattemessig formuesverdi og markedsverdi mellom landsdeler og innenfor den enkelte kommune. Utleiemetoden ble innført for å dempe disse variasjonene og skape et likere verdsettelsesgrunnlag.

Ved verdsettelse av næringseiendom etter utleiemetoden skilles det mellom utleid og ikke-utleid næringseiendom. Delvis utleide næringseiendommer skal klassifiseres som enten utleid

⁶² Ot.prp.nr.1 (2008-2009) pkt. 3.3.2.

⁶³ Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) pkt. 3.3.2.

⁶⁴ Ot.prp. nr. 1 (2008-2009) pkt. 3.3.2.

⁶⁵ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 4.2.2.2.

⁶⁶ Prop. 1 L (2009-2010) pkt. 4.3.1.1.

eller ikke utleid, basert på hvor stor andel av eiendommen som er utleid, jf. FSFIN § 4-10-3 (1). En næringseiendom skal klassifiseres som utleid når den utleide del overstiger 50 prosent av eiendommens areal. Motsetningsvis skal en næringseiendom verdsettes som ikke-utleid i de tilfeller hvor den utleide del utgjør 50 prosent eller mindre, jf. FSFIN § 4-10-3 (1) og (2). Ved vurderingen av hvor stor andel som er utleid, skal det medberegnes en forholdsmessig andel av fellesarealene. Dersom det er bygningene utgjør eiendommens hovedfunksjon, skal det ses bort fra tomtens grunnareal ved beregningen, jf. FSFIN § 4-10-3 (1).

I løpet av inntektsåret kan bruken av eiendommen endres slik at begge verdsettelsesmetodene i prinsippet kan være aktuelle. Det er derfor slått fast at det er bruken ved utgangen av inntektsåret som skal legges til grunn ved valget av verdsettelsesmetode, jf. FSFIN § 4-10-7 (1).

Som for boligeiendom åpner sktl. § 4-10 (1) for at den skattemessige formuesverdien kan settes ned dersom den beregnede skattemessige formuesverdien overstiger et nærmere fastsatt nivå av næringseiendommens dokumenterte omsetningsverdi. For næringseiendommer er dette nivået satt til 96 prosent.

I det følgende gjøres det rede for hvordan utleiemetoden kommer til anvendelse ved verdsettelse utleid og ikke-utleid næringseiendom.

3.2.5.2 Utleid næringseiendom

Verdsettelsesmetoden for utleid næringseiendom er regulert i Finansdepartementets forskrift til skatteloven. Forskriftens § 4-10-4 (1) oppstiller hovedregelen om at verdien av næringseiendommen skal fastsettes på bakgrunn av en beregnet utleieverdi. For utleid næringseiendom fastsettes beregnet utleieverdi ved å beregne et grunnlag som utgjør gjennomsnittet av samlet brutto utleieinntekt for inntektsåret og de to foregående inntektsårene, fratrukket eierkostnader, jf. FSFIN § 4-10-4 (2). Faktiske eierkostnader tas imidlertid ikke med i beregningen. Det gis i stedet et sjablonmessig fradrag på ti prosent av brutto leieinntekt for å kompensere for eierkostnader, jf. FSFIN § 4-10-4 (2), andre setning.

Grunnlaget som fastsettes etter regelen i FSFIN § 4-10-4 (2), skal videre divideres med en kalkulasjonsfaktor, jf. FSFIN § 4-10-4 (4). Hvordan kalkulasjonsfaktoren skal beregnes fremgår av FSFIN § 4-10-5. Kalkulasjonsfaktoren utgjør årsgjennomsnittet av renten for statsobligasjoner med 10 års løpetid i inntektsåret, med et påslag på 5 prosentpoeng. Deretter avrundes tallet til nærmeste tusendel. Beregningen utføres årlig og kunngjøres av

Skattedirektoratet, jf. FSFIN § 4-10-5 (2). Kalkulasjonsfaktoren virker som et avkastningskrav ved at den beregnede utleieverdi blir redusert, og følgelig unntas fra beskatning. Avslutningsvis multipliseres beregnet utleieverdi med 0,8 for å finne formuesverdien, jf. sktl. § 4-10 (4) siste setning.

For noen utleiesituasjoner er det gitt særregler for hvordan bruttoinntekten i FSFIN § 4-10-4 (2) skal fastlegges. Begrunnelsen for særreglene er at det ikke alltid er mulig å benytte verdsettelsesmetoden slik den er oppstilt i FSFIN § 4-10-4 (2). Særreglene behandles i det følgende.

Er en eiendom utleid i mindre enn tre år, er det ikke mulig å benytte verdsettelsesmetoden som beskrevet over, da modellen benytter de siste tre års leieinntekt som beregningsgrunnlag. Dersom eiendommen er leid ut i minst ett år, benyttes siste års leieinntekt som grunnlag for beregningen, jf. FSFIN § 4-10-6. Denne metoden gir noe økt usikkerhet ved at det ikke er gjennomsnittlig leieinntekt over tre år som benyttes.

Har næringseiendommen vært utleid i mindre enn ett år, kan heller ikke metoden i FSFIN § 4-10-6 benyttes. I slike tilfeller skal leieinntekten oppgrosses for å kunne utføre beregningen som om eiendommen var utleid hele det siste inntektsåret. Oppgrossingen gjøres ved å dividere utleieinntekten på antall måneder eiendommen har vært utleid, for så å multiplisere summen med 12, jf. FISFIN § 4-10-7. Benyttes eiendommen av eieren ved utgangen av inntektsåret, skal imidlertid eiendommen verdsettes som ikke-utleid næringseiendom, jf. FISFIN § 4-10-7, siste setning.

En annen situasjon er de tilfeller hvor bare deler av næringseiendommen er utleid, men i et slikt omfang at eiendommen likevel skal verdsettes som utleid næringseiendom, jf. FISFIN § 4-10-3 (1). I slike tilfeller oppgrosses leieinntekten til å tilsvare beregnet årlig utleieinntekt for hele bygget ved at utleieinntekten divideres på arealet av den utleid del av eiendommen, og deretter multipliseres med eiendommens samlede areal, jf. FISFIN. § 4-10-8.

Skjer det en overdragelse av næringseiendommen i løpet av inntektsåret, skal verdsettelsen bare bygge på den overtakende eiers leieinntekter. Tidligere utleiers inntekt skal således ikke

tas med i beregningen, jf. FSFIN § 4-10-9 (2). Dette innebærer at ny eier ikke trer inn tidligere eiers formuesposisjon slik som ved fritidsbolig.⁶⁷

3.2.5.3 Ikke-utleid næringseiendom

Verdsettelsesreglene for ikke-utleid næringseiendom kommer til anvendelse hvor den utleide del av eiendommen utgjør mindre enn 50 prosent av eiendommens areal, jf. FISFIN. § 4-10-3 (2). I de tilfeller hvor eiendommen er oppdelt i flere seksjoner, verdsettes de enkelte enhetene hver for seg.

Verdsettelsen av ikke-utleid næringseiendom følger en sjablongmetode etter samme mønster som for primær- og sekundærbolig. Eiendommens skattemessige formuesverdi fastsettes på bakgrunn av en beregnet utleieverdi, jf. FSFIN § 4-10-4 (1). For ikke-utleid næringseiendom fastsettes denne ved å beregne et grunnlag som produktet av eiendommens areal og en beregnet kvadratmeterleie multiplisert med 0,9 som standardfradrag for eierkostnader, jf. FSFIN § 4-10-4 (3). I likhet med metoden for primær- og sekundærboliger tas det ved beregningen av kvadratmeterleien hensyn til areal, eiendomstype og geografisk beliggenhet. Tallene baserer seg imidlertid på innrapporterte leieinntekter fra utleide næringseiendommer, og ikke salgspriser.

Grunnlaget som fastsettes etter regelen i FSFIN § 4-10-4 (3), skal som for utleid næringseiendom divideres med en kalkulasjonsfaktor, jf. FSFIN § 4-10-4 (4). Avslutningsvis multipliseres beregnet utleieverdi med 0,8 for å finne formuesverdien, jf. sktl. § 4-10 (4) siste setning.

I likhet med hva som gjelder for utleid næringseiendom ses det bort fra grunnarealet av tomten ved beregningen dersom bygningene utgjør eiendommens hovedfunksjon. Næringseiendommer som er under oppføring, verdsettes til en forholdsmessig andel av anslått formuesverdi av ferdigstilt ikke-utleid næringseiendom, jf. FSFIN § 4-10-9 (5).

3.2.6 Fast eiendom i utlandet

Skattytere med full skatteplikt til Norge er som utgangspunkt skattepliktige for fast eiendom i utlandet. I skatteavtaler med andre stater kan imidlertid Norge ha fraskrevet seg retten til å beskatte blant annet fast eiendom i den andre stat. Det tradisjonelle formålet med skatteavtaler

⁶⁷ Se punkt 3.2.4.

er å unngå dobbeltbeskatning, ved å regulere avtalelandenes beskatningsrett overfor skattytere som er skattepliktige til begge land.⁶⁸ På denne måten unngås at den samme inntekten eller formuen beskattes i begge statene. I dette delkapitlet belyses reglene for hvordan fast eiendom skal verdsettes i de tilfellene Norge har beskatningsrett til fast eiendom i utlandet.

Etter takseringsforskriften § 1-1-1 (2) skal bolig- og fritidseiendommer i utlandet som eies av skattytere med full skatteplikt til Norge, verdsettes etter de regler som gjelder for fritidseiendommer i Norge. Bakgrunnen for dette er at Statistisk Sentralbyrås beregninger bare gjelder for eiendommer i Norge, og det er ikke grunnlag for å lage egne kvadratmetersatser for boligeiendom i utlandet. Hvordan fritidseiendommer skal verdsettes er behandlet i punkt 3.2.4, og blir ikke behandlet nærmere her.

Utleid næringseiendom i utlandet verdsettes etter de samme reglene som næringseiendom i Norge, jf. FSFIN § 4-10-2 (1). Dette reiser ingen særlige problemstillinger da verdsettelsen knytter seg til utleieinntektene.

For ikke-utleid næringseiendom følger det imidlertid av takseringsforskriften § 2-1-1 (1) at eiendommen ikke skal verdsettes etter modellen om beregnet utleieverdi som gjelder for tilsvarende næringseiendommer i Norge. Det vil være svært vanskelig å danne et beregningsgrunnlag for beregnet utleieinntekt. Derfor følger det av takseringsforskriften § 2-1-1 (3) at ikke-utleid næringseiendom ved første gangs taksering ikke skal verdsettes til mer enn 96 prosent av eiendommens kostpris inkludert grunnen, eller 96 prosent av eiendommens markedsverdi.

3.3 Løsøre

3.3.1 Generelt om løsøre

Løsøregjenstander er i likhet med skattyters øvrige eiendeler med økonomisk verdi som utgangspunkt skattepliktig formue, jf. sktl. § 4-1 (1). Skatteloven inneholder særregler som helt eller delvis unntar enkelte løsøregjenstander fra skatteplikt for personlige skattytere. Privat innbo og løsøre, unntatt motorkjøretøy, campingvogn og lystfartøy, skal bare medregnes for den del som overstiger et fribeløp på 100.000 kroner, jf. sktl. § 4-20 (1)

⁶⁸ Fredrik Zimmer, *Internasjonal inntektsskatterett*, 5. utgave, Oslo 2017, s. 61.

bokstav b. Felles for disse er at kapitalinntekt knyttet til objektene er skattefri, jf. sktl. § 5-21 (1), og de er fritatt for skatt ved realisasjonsgevinst, jf. sktl. § 9-3 (1) bokstav a.

Etter sktl. § 4-20 (2) er bunnfradraget også 100.000 kroner for ektefeller som skattlegges under ett. Dette innebærer at ektefeller kun får halvparten i bunnfradrag sammenliknet med enslige eller ugifte par. Ut fra likhetshensyn er dette betenkelig da samboerskap og ekteskap i svært stor grad likestilles i dag, og det er ingen åpenbar begrunnelse for forskjellbehandlingen.

I forbindelse med verdsettelsen av løsøreobjekter er utgangspunktet at gjenstandens omsetningsverdi skal legges til grunn, jf. sktl. § 4-1 (1). Takseringsforskriften angir imidlertid en rekke presiseringer og unntak fra dette utgangspunkt. I det følgende vil verdsettelsesreglene for ulike typer løsøreobjekter gjennomgås. Først vil ulike løsøreobjekter som benyttes i næringsvirksomhet behandles, før løsøre som benyttes utenfor næringsvirksomhet behandles avslutningsvis.

3.3.2 Driftsløsøre

Etter sktl. § 4-17 (2) skal driftsmidler, herunder driftsløsøre, verdsettes til 80 prosent av skattemessig formuesverdi. Hvordan den skattemessige formuesverdien til driftsløsøre skal beregnes er særskilt regulert i takseringsforskriften § 2-1-2. Etter bestemmelsens første ledd skal den skattemessige formuesverdien til driftsløsøre settes til 90 prosent av skattemessig nedskrevet verdi ved utgangen av inntektsåret.

Hva som omfattes av begrepet driftsløsøre, gir takseringsforskriften § 2-1-2 ingen nærmere angivelse av, men bestemmelsen henviser til saldogruppene a, c og d i sktl. § 14-41 (1). Saldogruppene i sktl. § 14-41 (1) benyttes for å inndelegge fysiske driftsmidler i forbindelse med avskrivninger. Av saldogruppene som fremgår av sktl. § 14-41 (1), er det bare de som inngår i bokstav a, c og d som skal formuesbeskattes etter takseringsreglene § 2-1-2. Disse inneholder blant annet kontormaskiner, diverse opplistede kjøretøy, maskiner, redskaper, instrumenter og inventar.

For at et driftsmiddel skal være omfattet av saldogruppene i sktl. § 14-41 (1), oppstiller sktl. § 14-40 (1) bokstav a som krav at driftsmiddelet må være varig og betydelig. Etter bestemmelsen skal et driftsmiddel anses som varig og betydelig hvis det på ervervstidspunktet antas å ha en brukstid på minst tre år, og har en kostpris for skattyter på minst 15.000 kroner.

På denne måten avgrenses det mot gjenstander som er av midlertidig karakter, eller har en lav anskaffelsesverdi.

Begrensingen i sktl. § 14-40 (1) bokstav a reiser spørsmålet om hva som skal anses som ett driftsmiddel i de tilfeller hvor det erverves flere gjenstander som til sammen oppfyller kravet, men hver for seg har en verdi under 15.000 kroner. I administrativ praksis er det antatt at slike gjenstander må ses under ett når det gjelder «samlede innkjøp av inventar mv. i forbindelse med større modernisering eller etablering av næringsvirksomhet», jf. Utv. 1978 s. 709 SKD.⁶⁹ Videre er det åpnet for å behandle slike gjenstander under ett når «en virksomhet overdras samlet til en ny eier» og hvor «småredskap ... erverves ved arv.»⁷⁰ Enhetsbegrepet er således ikke absolutt da det åpnes for at noen gjenstander kan ses på under et slik at de samlet oppfyller verdikravet i sktl. § 14-40 (1).⁷¹

Driftsløsøre som tilhører saldogruppene a, c og d, skal som nevnt verdsettes til 90 prosent av skattemessig nedskrevet verdi ved utgangen av inntektsåret, jf. takseringsforskriften § 2-1-2 (1). Dersom saldoen er negativ, skal formuesverdien settes til 0 kroner. Bestemmelsen åpner imidlertid for at formuesverdien kan settes lavere enn skattemessig nedskrevet verdi i de tilfeller hvor skatteyteren kan påvise at den samlede faktiske verdien av driftsmidlene er lavere enn nedskrevet verdi. Det er imidlertid ikke gitt en angivelse av hvordan objektenes faktiske verdi skal fastsettes. Det henger antagelig sammen med at bestemmelsen omfatter svært ulike objekter, og det er derfor lite hensiktsmessig å angi en konkret metode for fastsette den faktiske verdien. I praksis vil antageligvis omsetningsverdi i mange tilfeller være den metoden som blir brukt for å fastsette gjenstandens verdi, da dette er hovedregelen for fastsettelse av formuesverdi, jf. sktl. § 4-1.

For noen typer driftsløsøre er det gitt særlige verdsettelsesregler. Dette gjelder fast teknisk utstyr og fast teknisk installasjon. Etter taksteringsforskriften § 2-1-2 (2) skal fast teknisk utstyr formuesbeskattes sammen med bygningen utstyret er en del av. Dette gjelder også den delen av det faste tekniske utstyret som inngår i saldogruppe d, som omfatter ulike typer kjøretøy, maskiner, redskaper, instrumenter og inventar. Selv om driftsløsøret både er en del

⁶⁹ Fredrik Zimmer, *Bedrift, selskap og skatt*, 6. utgave, Oslo 2014, s. 88.

⁷⁰ Fredrik Zimmer, *Bedrift, selskap og skatt*, 6. utgave, Oslo 2014, s. 88, Utv. 1979 s. 694 SKD og Utv. 1983 s. 515 SKD.

⁷¹ For en mer utførlig gjennomgang av problemstillingen se Ole Gjems-Onstad, *Avskrivninger: Avskrivningsprinsipper og avskrivbare objekter i skatteretten*, Oslo 1984, s. 456 flg.

av det faste tekniske utstyret og en del av saldogruppe d, skal verdien på saldogruppe d vanligvis ikke reduseres ved formuesberegningen. Reduksjon av verdien på saldogruppe d skal imidlertid foretas dersom det kan dokumenteres at samlet salgsverdi på driftsmidlene i saldogruppe d, ikke medregnet det faste tekniske utstyret, er lavere enn gruppens saldoverdi.

Fast teknisk installasjon i bygning skal inngå i bygningens formuesverdi, og skal ikke anses som en egen formuespost, jf. takseringsreglene § 2-1-2 (3). Begrunnelsen for dette er at slike installasjoner i større grad anses som en del av bygningen og gjerne anskaffes sammen med denne.

3.3.3 Skip, fiskefartøyer, borefartøyer, mv.

I takseringsforskriften § 2-1-4 er det gitt felles verdsettelsesregler for skip, fiskefartøyer, borefartøyer mv. (heretter skip). Det er ikke gitt noen uttømmende liste over hvilke objekter bestemmelsen omfatter. Hva som skal anses som et skip, har i rettspraksis vært objekt for omfattende diskusjon og tolkning.⁷² Bakgrunnen for diskusjonen i disse dommene var grensen mellom skip og mindre båter på strafferettens område, og er ikke direkte relevant for hva som er å anse som skip i takseringsforskriften § 2-1-4. Dette er fordi bestemmelsen omfatter alle båter som brukes i næringsvirksomhet, uavhengig av størrelse. Da de fleste av disse vil omtales som skip i dagligtale, er det naturlig at det er dette ordet som benyttes i bestemmelsen. Bestemmelsens avgrensning imidlertid nedad mot lystfartøy og fritidsbåter som har egne verdsettelsesregler i takseringsforskriften §§ 1-1-5 og 1-1-6 (6).

Verdsettelsesregelen i takseringsforskriften § 2-1-4 skiller mellom to typetilfeller, skip med kjent kostpris og skip med ukjent kostpris. Skip med kjent kostpris verdsettes etter en sjablongmetode, jf. § 2-1-4 bokstav a. Etter bestemmelsen skal skipet verdsettes til 85 prosent av kostpris det første året, og de påfølgende år skal den gjenværende formuesverdi reduseres med 15 prosent årlig til skipet er 15 år gammelt. Deretter verdsettes skipet til 10 prosent av kostpris.⁷³ Dette innebærer at skip levert i 2002 eller tidligere skal verdsettes til 10 prosent av kostpris. Dersom man følger reduksjonen på 15 prosent av kostpris årlig frem til skipet er 15 år gammel, vil man nå 10 prosent av kostpris allerede i år 14. Skulle man redusert formuesverdien med 15 prosent frem til år 15, ville prosentsetningen i år 15 vært omtrent 8

⁷² Se blant annet Rt. 1973 s. 433, Rt. 1973 s. 1334 og Rt. 1995 s. 1734.

⁷³ Se oppstilling i takseringsforskriften § 2-1-4.

prosent. Det fremgår imidlertid av Ot.prp. nr. 1 1997/1998 punkt 6.4 at et skips formuesverdi ikke kan settes lavere enn 10 prosent av kostpris i de tilfeller hvor skipet har kjent kostpris.

Verdsettelsen av skip med ukjent byggepris følger de samme prinsipper som nevnt ovenfor, men det tas utgangspunkt i kjøpers kostpris, jf. takseringsforskriften § 2-1-4 bokstav b. Det første året tas det utgangspunkt i 85 prosent av kjøpers kostpris. Deretter gis det 15 prosent årlig reduksjon av gjenværende formuesverdi inntil skipet har nådd en alder på 15 år fra det var ferdigbygd. Restverdien blir da stående videre som formuesverdi, selv om denne er under 10 prosent.

For skip med kjent kostpris følger det av bestemmelsen at det ved andregangs eller senere omsetning, fremdeles er skipets opprinnelige kostpris som skal legges til grunn for beregningen av den skattemessige formuesverdien. Den nye eieren trer således inn i den tidligere eiers posisjon. For skip uten kjent kostpris er det ikke gitt noen tilsvarende regulering, men i Ot.prp.nr.1 (1997-1998) pkt. 6.4.1 er det uttalt at eierskifte og kjøpesummen for brukte skip i hovedsak ikke påvirker verdsettelsen. Med tanke på likheten mellom de to modellene og uttalelsene i forarbeidet er det nærliggende å legge til grunn at det også her skal være kontinuitet i forholdet mellom den nye og tidligere eiers skatteposisjon.

Det er i takseringsforskriften § 2-1-4 bokstav a tredje ledd og bokstav b andre ledd inntatt en sikkerhetsventil ved formuesfastsettelsen for både skip med kjent og ukjent kostpris. Hvis det på grunn av spesielle markedsforhold eller lignende godgjøres at omsetningsverdien for et skip er lavere enn den beregnede formuesverdien, kan omsetningsverdien legges til grunn. Det skal i beregningen av omsetningsverdien ikke tas hensyn til eventuelle certeparti eller konsesjoner som påhviler skipet.

Foretas det påkostninger på skipet, kan disse gjøre utslag på skipets reelle verdi. Etter takseringsforskriften § 2-1-4 bokstav c, er det imidlertid bare betydelige påkostninger som skal ha innvirkning på formuesfastsettingen. En påkostning anses som betydelig når den utgjør 20 prosent eller mer av skipets kostpris som nytt eller brukt. Videre fremgår det at påkostningene skal vurderes for seg og verdsettes særskilt. Dersom en påkostning klassifiseres som betydelig, verdsettes den etter reglene for skip med kjent kostpris som beskrevet ovenfor. Dersom det i forbindelse med påkostningene tas ut utstyr fra det opprinnelige skipet, må skipets formuesverdi reduseres forholdsmessig.

3.3.4 Varebeholdninger

Etter sktl. § 4-17 (1) skal beholdning av varer og råstoffer i virksomhet verdsettes til samme verdi som legges til grunn ved skattefastsettingen etter sktl. § 14-5. Varebeholdning omfatter innkjøpte handelsvarer, råstoff, varer i arbeid og ferdigvarer.⁷⁴ Etter sktl. § 14-5 (2) bokstav a, skal det ved skattefastsettingen legges til grunn den faktiske anskaffelses- eller tilvirkningsverdi. Til tilvirkningsverdien regnes kostpris for råstoff, halvfabrikata, hjelpestoff og produksjonslønn. Reglene i sktl. § 14-5 (2) bokstav a gjelder også for innkjøpte varelager, jf. takseringsforskriften § 2-1-3. For innkjøpte varelager vil det vær anskaffelsesverdien som er relevant, ikke tilvirkningskostnaden.

3.3.5 Løsøre hvis avkastning ikke er skattepliktig inntekt

Formuesobjektene som er gjennomgått ovenfor knytter seg til næringsvirksomhet. For privatpersoner er det privat innbo og annet løsøre hvis avkastning ikke er skattepliktig inntekt, som er sentralt i forbindelse med formuesfastsetting av løsøre. Verdsettelsen av slike gjenstander gjøres etter verdsettelsesmetodene som fremgår av takseringsforskriften §§ 1-1-3 til 1-1-6.

Verdsettelsesmetoden for privat innbo fremgår av takseringsforskriften § 1-1-6. Hva som er omfattet av begrepet privat innbo, avhenger av hva som er omfattet av skattyters innboforsikring. Etter bestemmelsen skal den skattemessige formuesverdien settes lik en prosentsats av den samlede forsikringssummen for gjenstandene. Hvor stor andel av forsikringssummen som skal legges til grunn, er betinget av forsikringssummens størrelse. Av de første 1.000.000 kronene fastsettes formuesverdien til 10 prosent. Av de neste 400.000 kronene fastsettes formuesverdien til 20 prosent. For den overskytende forsikringssum fastsettes formuesverdien til 40 prosent. Videre skal det av formuesverdien trekkes fra et bunnfradrag på 100.000 kroner, jf. sktl. § 4-20 (1) bokstav b. Dette innebærer i praksis at innbo med en forsikringssum opp til 1.000.000 kroner ikke formuesbeskattes. Bakgrunnen for at det er vedtatt særskilte verdifastsettelsesregler for privat innbo er at det kan være stor usikkerhet knyttet til beregning av omsetningsverdien og bruksverdien, og det vil i slike tilfeller være behov for alternative beregningsmetoder.⁷⁵

⁷⁴ Arvid Aage Skaar og Roy K. Kristensen, *Lærebok i bedriftsskatterett*, Oslo 2017, s. 398.

⁷⁵ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 71.

Det finnes ingen særskilte regler for korrigeringsregler av formuesverdien av innbo. Skulle imidlertid belastningen bli for stor, kan skattelempingsregelen i sktfvl. § 9-9 (1) eller skattebetalingsloven⁷⁶ § 15-1 (1) være aktuelle.⁷⁷

Private biler, motorsykler og snøscootere verdsettes etter takseringsforskriften § 1-1-3. Etter bestemmelsen verdsettes de til en proSENTSATS av hovedimportørens listepriS. Bestemmelsen oppstiller en skjematisk liste for proSENTSATSene knyttet til hvilket år kjøretøyet er kjøpt. Kjøretøyet skal det første året verdsettes til 75 prosent av kostpris, og de påfølgende år skal den gjenværende formuesverdi reduseres i tråd med tabellen gitt i bestemmelsen. Biler som er eldre enn 30 år, det vil i år si at de er registrert tidligere enn 1988, anses som veterankjøretøy og skal følgelig verdsettes til antatt salgSverdi.

Takseringsforskriften § 1-1-3 (3) åpner for at verdien på kjøretøyet kan settes lavere enn hva som følger av tabellen i de tilfeller hvor kjøretøyet av spesielle grunner har gått særskilt ned i verdi. Slike spesielle grunner kan eksempelvis være at et merke har lav etterspørsel i bruktmarkedet, og verdien derfor bør settes lavere.⁷⁸

Campingvogner verdsettes med utgangspunkt i campingvognens listepriS som ny etter tabellen for kjøretøy som nevnt over, jf. takseringsforskriften § 1-1-4. Fritidsbåter med en salgSverdi på mindre enn 50.000 kroner anses som innbo og verdsettes som utgangspunkt etter reglene om innbo nevnt ovenfor, jf. takseringsforskriften § 1-1-6 (6). Er fritidsbåten særskilt forsikret, verdsettes den til 75 prosent av forsikringSSummen. Er den ikke forsikret, settes verdien til antatt salgSverdi.

Lystfartøy verdsettes i medhold av takseringsforskriften § 1-1-5. Som lystfartøy anses båt med antatt salgSverdi fra og med 50.000 kroner, inkludert motor og fast utstyr. Det trekkes da en grense nedad mot rimeligere fritidsbåter, som regnes som innbo. Videre må det også trekkes en grense mot skip mv. som er omfattet av takseringsforskriften § 2-1-4. Skip er som nevnt i punkt 3.3.3, båter som brukes i næringsvirksomhet. Som utgangspunkt settes den skattemessige formuesverdien for lystbåter til 75 prosent av forsikringSSummen. Dersom lystfartøyet ikke er forsikret, verdsettes det til antatt salgSverdi.

⁷⁶ Lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav.

⁷⁷ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 72.

⁷⁸ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 72.

3.4 Immaterielle rettigheter

3.4.1 Generelt om immaterielle rettigheter

Uttrykket immaterielle rettigheter brukes i skatterettslig sammenheng som en samlebetegnelse på ulike ikke-fysiske rettigheter, herunder patent-, opphavs-, mønster og varemerkerettigheter.⁷⁹ Disse er omfattet av bruttoformuebegrepet og verdsettes som utgangspunkt til omsetningsverdi, jf. sktl. § 4-1. Skatteloven gjør imidlertid vesentlige unntak fra formuesskatteplikten. I det følgende skal verdsettelsesreglene for noen av de mest sentrale immaterielle rettighetene behandles.

3.4.2 Opphavsrett og patentrett

Opphavsretter og patentretter er som utgangspunkt skattepliktig formue, jf. sktl. § 4-1.⁸⁰ Det følger imidlertid av sktl. § 4-2 (1) bokstav e at opphavsrett og patentrett som ikke er gått ut av opphavsmannens eller oppfinnerens eie, er unntatt fra formuesskatteplikt. Ut fra hensynene bak formuesskatten, er det i utgangspunktet ingen grunn til at opphavsretter og patentretter ikke skal vedsettes og formuesbeskattes også når de er i opphavsmannens eller oppfinnerens eie.⁸¹ Unntaket er hovedsakelig begrunnet i utfordringer med å verdsette rettighetene når de ikke har vært gjenstand for omsetning.⁸²

Unntaket i sktl. § 4-2 (1) bokstav e reiser spørsmål om hvilke disposisjoner den opprinnelige eieren av rettigheten kan foreta før retten anses å ha gått ut av hans eie, og dermed ikke lenger er omfattet av unntaket. For det første anses ikke rettigheten å ha gått ut av opphavsmannens eller oppfinnerens eie i de tilfeller hvor en ektefelle erverver rettigheten på sitt boslodd ved ekteskapets opphør.⁸³ Videre er det klart at en forlagskontrakt eller lisensavtale ikke innebærer at rettigheten anses å ha gått ut av opphavsmannens eller oppfinnerens eie, da det i slike tilfeller bare er en avtale om at andre kan bruke rettigheten.⁸⁴ Å leie ut en rettighet på en slik måte er vanlig praksis i en rekke bransjer, og unntaket har derfor stor praktisk betydning. I slike situasjoner kunne det vært mulig å danne et beregningsgrunnlag for å verdsette opphavsretten eller patentet etter en lignende metode som for utleid næringseiendom. Det kan

⁷⁹ Fredrik Zimmer, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012, s. 20.

⁸⁰ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009 s. 90 og 91.

⁸¹ NOU 1991: 17 s. 50.

⁸² NOU 1991: 17 s. 18.

⁸³ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 90.

⁸⁴ Fredrik Zimmer, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012, s. 20.

imidlertid tenkes at skattefritaket er begrunnet i andre ikke-utalte hensyn, som for eksempel innovasjon og utvikling.

Når en patentrett eller opphavsrett går i arv fra opphavsmannen, eller på annen måte overdras til en annen, anses dette som en disposisjon som medfører at retten går ut av opphavsmannens eller oppfinnerens eie, og formuesskatteplikten inntre.⁸⁵ Ved overdragelse kan formuesverdien fastsettes gjennom vederlaget, og det foreligger ikke lenger et verdsettelsesproblem. I forbindelse med arv foreligger det imidlertid fremdeles et verdsettelsesproblem. Tidligere ble rettigheten verdsatt i forbindelse med utmåling av arveavgiften, og denne beregningen ble så lagt til grunn ved fastsettelsen av formuesverdien.⁸⁶ Arveavgiften er i dag avviklet, og en tilsvarende verdsettelse foretas ikke lenger. Verdsettelsen er i dag like skjønnspreget enten rettigheten verdsettes i forbindelse med et arveoppgjør eller på generelt grunnlag som formuesobjekt på eierens hånd. Argumentet for å frita opphavsrett eller patentrett på eierens hånd grunnet vanskeligheter med å verdsette rettigheten gjør seg derfor også gjeldende for arvinger.

Etter sktl. § 4-1 (1) skal den skattemessige formuesverdien fastsettes til rettighetens omsetningsverdi. Dersom rettigheten omsettes, utgjør omsetningsverdien det vederlag som er betalt. Forsøk på skattetilpasninger ved omsetning til lav pris til nærstående kan tenkes forsøkt, men vil kunne fanges opp gjennom skatterettens gjennomskjæringsregler.

For juridiske personer vil skattemessig formuesverdi de påfølgende år utgjøre skattemessig nedskrevet verdi.⁸⁷ Reglene om skattemessig nedskrivning gjelder imidlertid ikke for fysiske personer, hvilket betyr at dersom skatteyder sitter lenge med rettigheten, kan det oppstå skjevheter mellom reell verdi og skattemessig formuesverdi. Denne utfordringen synes ikke å være behandlet, hvilket antageligvis har sammenheng med dens aktualitet.

Ikke-patenterte oppfinnelser kan også utgjøre en stor verdi, dersom det er praktisk mulig å unngå avsløring eller etterligning.⁸⁸ Disse faller imidlertid på utsiden av ordlyden i sktl. § 4-2 (1) bokstav e, som eksplisitt bruker ordet «patenter». Det medfører at slike oppfinnelser som utgangspunkt faller utenfor skattefritaket, og følgelig er skattepliktig formue etter sktl. § 4-1

⁸⁵ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 90.

⁸⁶ Fredrik Zimmer, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012, s. 20.

⁸⁷ Arthur J. Brudvik, *Skatterett for næringsdrivende* 2017, Oslo 2017, s. 205.

⁸⁸ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 90.

(1) også når de er i oppfinnerens eie. I situasjoner der en patentsøknad er til behandling, eller det av andre årsaker ikke er søkt om patent, kan dette slå uheldig ut. Rimelighetsbetraktninger taler for at det burde åpnes for å også gjøre ikke-patenterte oppfinnelser skattefrie på oppfinnerens hånd. Bestemmelsens klare ordlyd trekker imidlertid i motsatt retning.

3.4.3 Forretningsverdi (goodwill)

Forretningsverdi eller goodwill er en ikke-materiell merverdi som ligger i selskapet, og som ikke kan knyttes til selskapets materielle- og immaterielle eiendeler. Verdien knytter seg ofte til virksomhetens renommé, kundekrets og lignende. Det er i denne sammenheng viktig å skille mellom forretningsverdi og andre immaterielle eiendeler som varemerker, patenter, konsesjoner, osv. Selskapet kan også ha en negativ forretningsverdi, kalt badwill.⁸⁹

Forretningsverdi er unntatt fra formuesskatteplikt etter sktl. § 4-2 (1) bokstav f. Til forskjell fra hva som gjelder for patenter og opphavsrett, gjelder unntaket også for alle senere innehavere. Dette innebærer at hvis et selskap overdras, vil forretningsverdien fremdeles være unntatt skatteplikt, selv om verdien på goodwillen gjenspeiles i omsetningsverdien.

Begrunnelsen for at goodwill er unntatt skatteplikt også ved omsetning er at det vil være vanskelig å verdsette kjøpt goodwill, da verdien kan endre seg raskt etter omsetning.⁹⁰

3.4.4 Teknisk, merkantil og annen kunnskap (knowhow)

Teknisk, merkantil og annen kunnskap kalles også bedriftsintern kunnskap, eller «knowhow». Begrepet er omtalt i Rt. 1964 s. 238 *Notflottør*, hvor Høyesterett uttalte at med knowhow forstås vanligvis «... den samling av tekniske detaljer, kunnskaper og erfaringer som samlet kan være avgjørende for en bedrifts konkurransevne, men som hver for seg kan synes ubetydelige». Begrepet definerer hovedsakelig området mellom bedriftshemmeligheter og allmenn teknisk viten.

I likhet med forretningsverdi er knowhow helt unntatt fra formuesskatteplikt, jf. sktl. § 4-2 (1) bokstav g. Bestemmelsens bokstav f og g ble inntatt i forbindelse med skattereformen i 1999 og skulle være en videreføring av gjeldende praksis etter Høyesteretts avgjørelse i Rt. 1931 s. 181.⁹¹ I juridisk teori er det fremhevet at det ofte kan være vanskelig å trekke en klar grense

⁸⁹ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 93.

⁹⁰ NOU 1991: 17 s. 50.

⁹¹ Ot.prp.nr.86 (1997-1998) merknad til § 4-2.

mellom knowhow og forretningsverdi.⁹² Unntaket fra skatteplikt er følgelig begrunnet i både klassifikasjons- og verdsettelsesproblemer.

3.4.5 Oppsummering

Unntakene fra skatteplikt for immaterielle rettigheter er praktisk sett veldig viktige. Dette gjelder særlig for IT-selskaper hvor forretningsverdien kan utgjøre det vesentlige av verdiene i selskapet. Unntaket fra skatteplikten medfører at IT-selskaper kan få en vesentlig mer gunstig verdsettelse enn selskaper som driver med næringseiendom, eller hvor virksomheten har store verdier knyttet til driftsmidler. Denne problemstillingen behandles nærmere i punkt 3.5.

Unntakene gir dessuten uheldige virkninger ved at det blir vesentlig forskjell i verdsettelsen av foretak som drives som enkeltpersonforetak, ANS/KS eller ikke-børsnotert aksjeselskap på den ene side, og børsnotert aksjeselskap på den annen.⁹³ For aksjer i børsnoterte selskaper vil de unntatte verdiene være reflektert i aksjenes børskurs, som er verdsettelsesnormen for aksjer. Denne problemstillingen behandles nærmere i punkt 5.3.

3.5 Verdsettelse av bruttoformue og likhetsprinsippet

3.5.1 Problemstillingen

I debatten om formuesskatten er det blant annet anført at de ulike verdsettelsesreglene for bruttoformuesobjektene ikke er i tråd med likhetsprinsippet, da reglene forskjellsbehandler selskaper som opererer i ulike næringer.⁹⁴ Det er blant annet fremhevet at eiere av selskaper som driver med eiendomsinvesteringer, formuesbeskattes hardere enn teknologiselskap hvor verdiene består av immaterielle rettigheter som er unntatt fra beskatning, selv om selskapenes markedsverdi kan være den samme. For å fremheve hvilke utfordringer verdsettelsesreglene for bruttoformuesobjekter representerer i relasjon til likhetsprinsippet, tas det utgangspunkt i reglene for næringseiendom og goodwill.

Disse utfordringene omfatter ikke de tilfeller hvor formuesobjektene eies gjennom et børsnotert aksjeselskap. Aksjene i børsnoterte selskaper vedsettes basert på aksjekursen, og

⁹² Fredrik Zimmer, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012, s. 21.

⁹³ Fredrik Zimmer, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012, s. 21.

⁹⁴ <https://blogg.magnuslegal.no/formuesskatten-urettferdig-for-eiendomsbesittere> (april 2018).

ikke selskapets skattemessige formuesverdi, jf. sktl. § 4-12 (1). Verdsettelsesreglene for aksjer behandles i kapittel 5.

3.5.2 Like tilfeller?

Det første som må vurderes er om selskaper i ulike næringer kan anses som like tilfeller. Som nevnt over er det i debatten anført at selskaper som operer i ulike næringer forskjellsbehandles. Denne anførselen legger til grunn at selskaper skal anses som like, uavhengig av hva deres formue består av. Dette er i tråd med utgangspunktet i sktl. § 4-1 (1) om at formuen skal verdsettes til omsetningsverdien, uavhengig av hva formuen består av.

I motsatt retning kan det argumenteres for at selskaper som eier ulike typer formuesobjekter, ikke kan anses som like tilfeller. Det er imidlertid fremhevet i NOU 1991: 17 at ved å unnta immaterielle rettigheter fra formuesskatteplikten vil det oppstå en forskjellbehandling av ulike bransjer og ulike skattytere.⁹⁵ Lovgiver gir her uttrykk for at det kan oppstå forskjellsbehandling basert på hva slags type formuesobjekter en besitter. Dette taler for at selskaper skal anses som like tilfeller, uavhengig av hva slags type formuesobjekter deres formue består av.

Hensynet til horisontal likhet mellom skattyterne taler også for at økonomisk sett like individer bør skattlegges likt.⁹⁶ Det legges derfor til grunn at selskaper som opererer i ulike næringer, skal anses som like tilfeller. Spørsmålet videre er om det foreligger saklig grunn til forskjellsbehandling.

3.5.3 Saklig grunn til forskjellsbehandling?

I vurderingen av om det foreligger saklig grunn til forskjellbehandling, er det naturlig å ta utgangspunkt i lovgivers egen vurdering og begrunnelse for hvorfor immaterielle rettigheter verdsettes mer gunstig enn næringseiendom.

Næringseiendom verdsettes etter en sjablongmetode som gir en god sammenheng mellom skattemessig formuesverdi og markedsverdi.⁹⁷ Det betyr at næringseiendom i stor grad

⁹⁵ NOU 1991: 17 s. 50.

⁹⁶ NOU 2014:13 s. 289.

⁹⁷ Prop.1 L (2009-2010) pkt. 4.1. og NOU 2014:13 pkt. 12.4.

verdsettes til reell omsetningsverdi. Av den skattemessige formuesverdien skal skattyter formuesbeskattes for 80 prosent av denne, jf. sktl. § 4-10 (4).

Til forskjell er goodwill helt unntatt skatteplikt, på tross av at goodwill kan utgjøre en stor verdi et selskap. I forbindelse med Skattereformen 1992 ble det påpekt at det var et behov for mer likeartede regler og konsekvent beskatning av immaterielle rettigheter, men til tross for dette er goodwill stadig unntatt formuesbeskatning.⁹⁸ I forbindelse med Skattereformen ble det også uttalt at goodwill i mange tilfeller er av sentral betydning ved verdsettelsen av et selskap, og at manglende formuesbeskatning av goodwill vil medføre en skattemessig forskjellsbehandling.⁹⁹ Det er imidlertid store utfordringer ved å verdsette goodwill sammenliknet med næringseiendom. Verdien knytter seg særlig til muligheten for fremtidig avkastning, hvilket medfører at eiendelenes formuesverdi må fastsettes sjablonmessig. En slik sjablonmessig verdsettelse anses som svært utfordrende å gjennomføre i praksis, da selv ledelsen eller innehaverne av et selskap vil ha vanskeligheter med å beregne den reelle verdien av selskapets goodwill. På denne bakgrunn blir det svært vanskelig, eller tilnærmet umulig, å utforme regler som på rimelig måte skal fange opp immaterielle verdier som goodwill til formuesbeskatning. Siden det også er utfordringer med å verdsette kjøpt goodwill, er det rimelig å unnta også dette fra formuesskatt.

At det er vanskelig å verdsette både opparbeidet og omsatt goodwill, er en saklig begrunnelse for å unnta goodwill fra formuesskatteplikt. Dette gjelder selv om reglene medfører at selskaper som driver med eiendomsinvesteringer formuesbeskattes hardere enn selskaper som har betydelig verdier i goodwill.

3.5.4 Er forskjellsbehandlingen nødvendig og forholdsmessig?

Videre må det vurderes om forskjellsbehandlingen er nødvendig for å oppnå det saklige formålet. I denne sammenheng er det relevant å se om lovgiver kunne ha valgt en annen verdsettelsesmetode som hadde oppnådd større grad av likhet.

Lovgiver har som beskrevet ovenfor sett utfordringene med de aktuelle verdsettelsesreglene, men har likevel beholdt reglene. Slik Aarbakke-gruppen beskriver det, finnes det ingen gode metoder for å verdsette goodwill, og for å unngå svært skjønnspregede verdsettelser har de

⁹⁸ Ot.prp.nr.35 (1990-1991) pkt. 30.3.2.

⁹⁹ NOU 1991:17 s. 50-51.

vurdert det som best å unnta det helt fra beskatning.¹⁰⁰ Det er følgelig nødvendig å unnta goodwill fra formuesbeskatning, da det per dags dato ikke finnes gode metoder for verdsettelse av goodwill.

Lovgiver kunne vurdert om også næringseiendom, og forøvrig alle andre formuesobjekter, skulle vært unntatt formuesskatt for å oppnå likhet. En slik løsning hører imidlertid hjemme under debatten om hvorvidt vi skal ha formuesskatt, og er ikke et reelt alternativ for å løse verdsettelsesutfordringen. Da det ikke finnes gode reelle metoder for verdsettelse av goodwill må forskjellsbehandlingen følgelig anses som nødvendig.

Det siste som må vurderes, er om forskjellsbehandlingen er uforholdsmessig overfor de som rammes av den. I denne vurderingen skal det legges vekt på forholdet mellom mål og middel, og en vurdering av konsekvensen for de som rammes av forskjellsbehandlingen. De som rammes av forskjellsbehandlingen, er de som eier selskaper hvor verdien knytter seg til næringseiendom. Hadde forskjellsbehandlingen blitt eliminert ved å skatlegge goodwill, ville det imidlertid ikke medført at skattyterne som opprinnelig ble forskjellsbehandlet ville blitt skattlagt på en annen måte. Siden det kan se ut til at det eneste reelle alternativet for å unngå forskjellsbehandlingen er å avvikle formuesskatten, noe som ville være i strid med formuesskattens formål, er heller ikke forskjellsbehandlingen uforholdsmessig overfor de som rammes av den. På denne bakgrunn er forskjellsbehandlingen av disse ulike formuesobjektene ikke i strid med likhetsprinsippet.

4 Fradragsberettiget gjeld

4.1 Fradragsrett

Verdsettelsesreglene som er gjennomgått over, omhandler formuesverdier i bruttostørrelser. I forbindelse med beregningen av skattepliktig formue skal det imidlertid gjøres fradrag for den gjeld som skattyter hefter for, jf. sktl. § 4-1 (1). Dette er et sentralt punkt ved beregningen av skattyters skattepliktige formue, men faller utenfor oppgavens hovedtema. Det vil derfor bare bli gitt en kortfattet sammenstilling av de mest sentrale punktene.

¹⁰⁰ NOU 1991:17 s. 50-51.

Etter ordlyden i sktl. § 4-1 (1) gjelder fradragsretten all gjeld skattyter hefter for. Fradragsretten er generell og forutsetter ikke at gjelden er knyttet til et bestemt formuesobjekt. Dette skiller seg fra hva som gjelder ved inntektsbeskatningen, hvor fradragsretten er betinget av at det er en sammenheng mellom bruttoinntekten og kostandene som skal komme til fradrag, jf. sktl. § 6-1 (1).¹⁰¹ At fradragsretten er generell betyr at gjelden er fradragsberettiget selv om den er tilknyttet et formuesobjekt som er unntatt skatteplikt. Skatteyster får således fullt fradrag for sin gjeld, uavhengig av om den knytter seg til formuesobjekter som er skattepliktige eller ikke.

Det kan imidlertid stille seg annerledes hvis et formuesobjekt er unntatt formuesskatt etter særlige regler om den subjektive skatteplikt. Et eksempel på dette er tilfeller der skattyter har skattepliktig formue i utlandet, som er unntatt fra beskatning i Norge etter en skatteavtale basert på unntaksmetoden. I slike tilfeller skal skattyters samlede gjeld fordeles på den skattefrie utenlandsformuen og den skattepliktige innlandsformuen, jf. sktl. § 4-31. Av rettspraksis og juridisk teori fremgår det at utlandsformuen i slike tilfeller skal bedømmes og verdsettes etter de regler som gjelder for innlandsformuen.¹⁰²

Verdsettelsestidspunktet for skattyters gjeld er 1. januar i skattefastsettingsåret, jf. sktl. § 4-1 (1). Dette betyr at gjelden må være stiftet innen dette tidspunkt, men det er ikke et krav at gjelden må være forfalt.¹⁰³

4.2 Gjeldsbegrepet i formuesskatten

Begrepet gjeld er et vidt begrep som benyttes på mange ulike retts- og livsområder. Begrepet brukes blant annet i regnskapsregler, selskapsregler, og skatteregler. At begrepet gjeld brukes i mange ulike sammenhenger kan ha medført at begrepet er gitt ulikt innhold avhengig av hvem som benytter det, og på hvilket område det benyttes. På skatterettens område har gjeldsbegrepet vært gjenstand for omfattende diskusjon, og noen endelig enhetlig definisjon er det ikke enighet om.

Skatteloven § 4-1 (1) gir ingen nærmere definisjon av hva som omfattes av gjeldsbegrepet, og begrepet er heller ikke definert andre steder i skattelovgivningen eller skattelovens

¹⁰¹ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009 s. 109.

¹⁰² Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009 s. 107, Rt. 1926 s. 124, Rt. 1996 s. 1629, Utv. 1964 s. 573 URD.

¹⁰³ Fredrik Zimmer, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012, s. 22.

forarbeider. I rettspraksis har definisjonsspørsmålet vært diskutert i saker hvor grensen mellom egenkapital og fremmedkapital har vært sentral.¹⁰⁴ Noen generelle punkter om gjeldsbegrepet kan imidlertid trekkes frem.

I Rt. 2010 s. 790 *Telecomputing*, som blant annet gjaldt grensen mellom egenkapital og gjeld, fremgår det at gjeld kan karakteriseres ved at det foreligger en alminnelig tilbakebetalingsplikt, eventuell betaling av renter og at debitor ikke kan nedskrive gjeldsbeløpet uten samtykke fra kreditor. Høyesterett påpekte videre at det ikke er et krav om avtalt forfallstidspunkt og prioritet, for at en betalingsforpliktelse skal anses som gjeld.

I Rt. 2001 s. 851 *Preferansekapital* var spørsmålet om hvorvidt preferansekapital skulle anses som aksjekapital eller gjeld, og følgelig om nedskrivelse av preferansekapitalen skulle anses som ettergivelse av gjeld. I forbindelse med stiftelsen av preferansekapitalen ble det avtalt at kapitalen skulle innbetales i sitt fulle, den kunne benyttes til dekning av tap eller underskudd ved den løpende drift, kapitalen skulle ikke gi avkastning uavhengig av det årlige driftsresultat, og den skulle ikke tilbakebetales foruten ved avvikling av selskapet. Dette mente Høyesterett talte for at preferansekapitalen skulle anses som aksjekapital, og ikke som gjeld.

I juridisk teori er gjeld i relasjon til sktl. § 4-1 (1) definert som «...personlige, rettslige forpliktelser til å prestere ytelser i penger».¹⁰⁵ Ved denne definisjonen trekkes en grense mot moralske forpliktelser som skattyter føler en forpliktelse til å betale, og videre en grense mot andre økonomiske goder enn pengeytelser.

I Skatte-ABC er gjeld definert som «...enhver rettslig forpliktelse som påhviler skattyter til å yte noe til andre i penger eller pengers verdi».¹⁰⁶ Denne definisjonen samsvarer i stor grad med definisjonen i juridisk teori, men definisjonen legger til grunn at også ytelser med pengers verdi omfattes av gjeldsbegrepet. Mot dette er det argumentert at plikten til å svare formuesskatt av gjenstanders verdi skal avgjøres ut fra reglene om tilordning, og ikke reglene

¹⁰⁴ Se Hugo P. Matre, *Gjeld og renter: fradragrett for renter ved hybridfinansiering av aksjeselskaper*, Oslo 2012, Rt. 2010 s. 790 *Telecomputing*, og Rt. 2001 s. 851 *Preferansekapital*.

¹⁰⁵ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 109.

¹⁰⁶ Skatte-ABC, Gjeld, pkt. 1.

om gjeld.¹⁰⁷ Dette innebærer at hvis noen skal prestere en eiendel, vil spørsmålet være hvem som eier gjenstanden, og ikke om det kan gis fradrag for en forpliktelse til å yte eiendelen.

Felles for definisjonene i juridisk teori og Skatte-ABC er at forpliktelsen må påhvile skatteyteren. Skatteloven har imidlertid ingen spesielle regler for når en forpliktelse påhviler den skattepliktige. Derfor må spørsmålet løses på grunnlag av de privatrettslige reglene for pengeforpliktelser.¹⁰⁸ Eksempler på relevante stiftelsesgrunnlag er avtale, ensidige disposisjoner og erstatningsbetingende rettsforhold. Å gå dypere inn i disse reglene faller utenfor oppgaven, og de vil ikke bli behandlet nærmere.

4.3 Verdsettelse

Den skattemessige formuesverdien av pengeforpliktelser skal som utgangspunkt settes til fordringens pålydende ved inntektsårets utgang, jf. sktl. § 4-1 (1). Det innebærer at fordringer som består av å betale terminvise eller periodiske ytelser må verdsettes ved å diskontere terminbeløpene til dagens verdi. Er pengeforpliktelsen i utenlandsk valuta, skal den omregnes i norske kroner etter kursen ved inntektsårets utgang.¹⁰⁹ Er det ulikheter i kjøper og selgers kurs, skal selgers kurs legges til grunn, da det er denne verdien skattyter kan oppnå i markedet.

Legger en Skatteetatens definisjon av gjeld til grunn, må også forpliktelser som er i annet enn penger verdsettes. I Skatte-ABC fremgår det at forpliktelser som er i annet enn penger, skal verdsettes til omsetningsverdien av det som skal leveres ved inntektsårets utgang.¹¹⁰ Dersom det gjelder særlige verdsettelsesregler, følger det av skattelovens system at disse reglene skal følges også ved verdsettelsen av forpliktelsen.

Ved verdsettelsen av skattyters gjeld kan det oppstå flere usikkerhetsmomenter. For det første kan det oppstå tvil om en forpliktelse faktisk foreligger og eventuelt hvor stor forpliktelsen er. Videre kan det også oppstå tvil om debitor kan gjøre opp sin forpliktelse.

Ligningsmyndighetene må da ved skjønn fastsette verdien av forpliktelsen for både kreditor og debitor, hvilket kan gi ulike resultater.¹¹¹ Kreditor kan få redusert sin skattemessige formue

¹⁰⁷ Fredrik Zimmer, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012, s. 23 og Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 109.

¹⁰⁸ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 112.

¹⁰⁹ Jf. Rt. 1938 s. 723 og Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 128.

¹¹⁰ Skatte-ABC, Gjeld, pkt. 3.5.1.

¹¹¹ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 128.

dersom utsiktene til betaling fra debitor er ansett å være ikke-eksisterende. Debitor på sin side vil imidlertid i samme tilfelle få fradrag for den fulle gjeld dersom han hefter for denne personlig.

Som det fremgår i kapittel 3, er det for flere formuesobjekter gitt en verdsettelsesrabatt. Symmetrisk er det for flere av formuesobjektene gitt en tilsvarende reduksjon i fradragsberettiget gjeld, jf. sktl. § 4-19 (1). Gjeldsreduksjonen skal motvirke at verdsettelsesrabatten utnyttes til å skape netto gjeldsfradrag.¹¹² Ordningen med reduksjon i fradragsberettiget gjeld medfører at gjelden må tilordnes de ulike formuesobjektene. Det er imidlertid ikke praktisk mulig for skattekontorene å kontrollere eller fastsette hvordan investeringene er finansiert. Gjelden må derfor tilordnes sjablonmessig. Etter sktl. § 4-19 (2) skal gjelden tilordnes forholdsmessig etter forholdet mellom verdien av det enkelte formuesobjekt og verdien av skattyters samlede bruttoformue. Ektefellers formue beregnes samlet og etter sktl. § 4-19 (2) beregnes gjeldsreduksjonen på grunnlag av ektefellens samlede eiendeler og gjeld. For å oppnå en reell tilordning skal beregningen baseres på objektenes formuesverdier uten formelle verdsettingsrabatter, jf. sktl. § 4-19 (3).¹¹³

5 Selskapsandeler i aksjeselskaper

5.1 Innledning

I dette kapitlet behandles reglene for verdsettelse av selskapsandeler i aksjeselskaper. For eiere av enkeltpersonsforetak kommer reglene som er gjennomgått over, direkte til anvendelse for foretakets eiendeler. Reglene for verdsettelsen av aksjer kunne vært behandlet sammen med formuesobjektene i kapittel 3, men siden selskapsandeler er nettostørrelser behandles de separat her. Ved verdsettelsen av selskapsandeler oppstår det også spørsmål i relasjon til likhetsprinsippet. Disse behandles avslutningsvis i kapitlet.

Aksjer er skattepliktige formuesobjekter etter sktl. § 4-1 (1). For norske skattytere medfører global skatteprinsippet at skatteplikten omfatter aksjer i både norske og utenlandske selskaper, jf. sktl. § 2-1 (9). For personer som ikke er bosatt i Norge, skal det bare svares formuesskatt

¹¹² Prop. 1 LS (2016-2017) s. 72.

¹¹³ Prop. 1 LS (2016-2017) s. 72.

av aksjer i selskaper som har skatteplikt til Norge, jf. sktl. § 2-3 (1) bokstav b, med mindre Norge har fraskrevet seg beskatningsretten gjennom skatteavtale med skattyterens hjemland.

Skatteplikten inntreffer på ulike tidspunkt avhengig av tegningssituasjonen. Eksempler på ulike tegningssituasjoner er tegning ved nystiftelse, overdragelse, kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer, og konvertering av konvertible obligasjoner. Dette er tilordningsspørsmål som løses etter selskapsrettslige regler, og det blir ikke nærmere behandlet.

For aksjer det er gitt særskilte verdsettelsesregler i sktl. §§ 4-12 og 4-13. Reglene skiller i hovedsak mellom to ulike typer aksjer, børsnoterte- og ikke-børsnoterte aksjer. Den videre fremstillingen av verdsettelsesreglene vil følge denne inndelingen.

5.2 Børsnoterte aksjer

Hva som omfattes av begrepet børsnoterte aksjer, er ikke definert i skatteloven eller forarbeidene. En naturlig forståelse av begrepet er at det omfatter aksjer som selges over aksjebørs i Norge og i utlandet. Etter Skatte-ABC er regnes aksjer notert på Oslo Børs, Oslo Axess og tilsvarende utenlandske børser, som børsnotert.¹¹⁴ Aksjer som er notert på OTC-listen til Norges fondsmeglerforbund og Merkur Market, anses ikke som børsnotert.¹¹⁵ Dersom en aksje blir strøket fra notering i løpet av inntektsåret, kommer reglene om ikke-børsnoterte selskaper til anvendelse, jf. sktl. § 4-13 (2), andre setning.¹¹⁶

Børsnoterte aksjer verdsettes i alminnelighet til 80 prosent av kursverdien 1. januar i skattefastsettingsåret, jf. sktl. § 4-12 (1). Siden Oslo Børs er stengt 1. januar, brukes i praksis sluttkursen på siste børsdag før nyttår. Med kurs menes som utgangspunkt den prisen en aksje omsettes for. Dersom ingen omsetning finner sted, benyttes kjøperkursen som er den prisen en kjøper har budt for aksjen uten å oppnå kjøp.¹¹⁷ For aksjer som er notert på både norsk og utlands børs, legges den norske kursverdien til grunn ved beregningen.¹¹⁸

Verdsettelsesrabatten på 20 prosent representerer et unntak fra utgangspunkt om verdsettelse til omsetningsverdi i sktl. § 4-1 (1). Verdsettelsesrabatten er en del av skatteforliket hvor Stortinget anmodet regjeringen om en verdsetningsrabatt på aksjer og driftsmidler.

¹¹⁴ Skatte ABC, Aksjer – formue, pkt. 3.4 og 3.5.

¹¹⁵ Skatte ABC, Aksjer – formue, pkt. 3.6 og 3.7.

¹¹⁶ Fredrik Zimmer, *Bedrift, selskap og skatt*, 6. utgave, Oslo 2014, s. 690.

¹¹⁷ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 158.

¹¹⁸ Skatte ABC, Aksjer – formue, pkt. 3.4.

Anmodningen kom som et resultat av debatten om formuesskatt på arbeidende kapital, og skal gi privatpersoner insentiv til å flytte større del av deres sparing over til investeringer i næringsvirksomhet.¹¹⁹ Denne begrunnelsen for verdsettelsesrabatten gjelder også for aksjer i ikke-børsnoterte selskaper.

5.3 Ikke-børsnoterte aksjer i norske selskaper

5.3.1 Generelt om ikke-børsnoterte aksjer i norske selskaper

Hva som omfattes av begrepet ikke-børsnoterte aksjer, er ikke definert i skatteloven eller forarbeidene. En naturlig språklig forståelse er at begrepet omfatter alle øvrige aksjer i norske selskaper, utover de som omfattes av begrepet børsnoterte aksjer.

En aksjer i et norsk ikke-børsnotert selskap verdsettes som utgangspunkt til 80 prosent av aksjens forholdsmessige andel av selskapets samlede skattemessige formuesverdi 1. januar året før skattefastsettingsåret, jf. sktl. § 4-12 (2). Bestemmelsen inneholder imidlertid særregler for både verdsettelsestidspunkt og verdsettelsesmetode, jf. sktl. § 4-12 (2). Disse særreglene behandles i det følgende.

5.3.2 Verdsettelsestidspunkt

Verdsettelsestidspunktet for aksjer i ikke-børsnoterte norske selskaper er som utgangspunkt 1. januar i året før skattefastsettingsåret, jf. sktl. § 4-12 (2). Til sammenlikning med hovedregelen i sktl. § 4-1 (1) skal det ved verdsettelsen skje en forskyvning av verdsettelsestidspunktet tilbake ett år. Dette innebærer at verdsettelsen av aksjer i ikke-børsnoterte norske selskaper for formueskatteberegningen per 1. januar 2018 skal skje på grunnlag av de skattemessige formuesverdiene i aksjeselskapet den 1. januar 2017.¹²⁰ Det avvikende verdsettelsestidspunktet er begrunnet i praktiske årsaker.¹²¹ Informasjonen skattekontoret trenger for å fastsette selskapets formuesverdi innrapporteres i selskapet skattemelding. Følgelig er ikke verdiene for skattefastsettingsåret klare når aksjonærene skal levere sine skattemeldinger.

For ikke-børsnoterte norske aksjeselskaper som er stiftet etter verdsettelsestidspunktet i sktl. § 4-12 (2), er regelen ikke praktisk anvendbar. Det er derfor inntatt en spesialregel i sktl. § 4-13

¹¹⁹ Prop.1 LS (2016-2017) pkt. 4.1.4, s. 69.

¹²⁰ Fredrik Zimmer, *Bedrift, selskap og skatt*, 6. utgave, Oslo 2014, s. 693.

¹²¹ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 158.

(1). Etter bestemmelsen flyttes verdsettelsestidspunktet frem til 1. januar i skattefastsettingsåret. Det samme gjelder for selskaper som er stiftet ved overgang fra personlig firma. Hvis selskapet børsnoteres i løpet av stiftelsesåret, skal reglene for børsnoterte selskaper legges til grunn.¹²²

Verdsettelsestidspunktet forskyves også ved kapitalendringer med innbetalinger fra eller utbetalinger til aksjonærene. Etter sktl. § 4-13 (2) endres verdsettelsestidspunktet da til 1. januar i skattefastsettingsåret. Det er en forutsetning at kapitalendringen innebærer en innbetaling fra eller utbetaling til aksjonærene. Det betyr at regelen ikke kommer til anvendelse ved for eksempel kapitalforhøyelse ved fondsemisjon etter asl./asal. §§ 10-20 flg.¹²³ Formålet bak regelen er at formuesverdien i størst mulig grad skal samsvare med de reelle verdiene i selskapet.¹²⁴ Reglene gjelder også ved kapitalendringer i forbindelse med fisjon og fusjon av selskaper, forutsatt at det ikke skjer ved nystiftelse. Erverver selskapet egne aksjer i løpet av inntektsåret, skal også verdsettelsestidspunktet settes til 1. januar i skattefastsettingsåret, jf. sktl. § 4-13 (2) andre setning.

Spørsmålet om verdsettelsestidspunkt aktualiseres også når et ikke-børsnotert selskap eier aksjer i andre selskaper, såkalt aksjer i kjede. Regelen om at aksjer i ikke-børsnoterte selskap verdsettes ut fra formuesverdien 1. januar i året før skattefastsettingsåret, kunne medført en lang tidsforskyvning av verdsettelsestidspunktet ved aksjer i kjede. Det er imidlertid lagt til grunn at det er verdiene av aksjene i det underliggende selskap på samme tidspunkt som aksjene i morselskapet verdsettes som skal benyttes.¹²⁵ Dersom verdsettelsestidspunktet for det direkte eide selskapet endres som følge av for eksempel kapitalendring som nevnt ovenfor, endres verdsettelsestidspunktet for hele kjeden. Dette er en konsekvens av at de underliggende selskapers formuesverdi inngår i verdien til morselskapet som den formuesskattepliktige aksjonæren direkte eier aksjer i. Det er imidlertid uten betydning om verdsettelsestidspunktet i et underliggende selskap forskyves så lenge situasjonen i det selskapet som den formuesskattepliktige aksjonæren eier aksjene gjennom, er uforandret.¹²⁶

¹²² Fredrik Zimmer, *Bedrift, selskap og skatt*, 6. utgave, Oslo 2014, s. 693.

¹²³ Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper og lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper.

¹²⁴ Fredrik Zimmer, *Bedrift, selskap og skatt*, 6. utgave, Oslo 2014, s. 693.

¹²⁵ Ole Gjems-Onstad mfl., *Norsk bedriftsskatterett*, 9. utgave, Oslo 2015, s. 340 og Fredrik Zimmer, *Bedrift, selskap og skatt*, 6. utgave, Oslo 2014, s. 693.

¹²⁶ Fredrik Zimmer, *Bedrift, selskap og skatt*, 6. utgave, Oslo 2014, s. 693.

At det er et stort tidsrom mellom når selskapets skattemessige formuesverdi skal beregnes og når formuesskatten skal betales, kan være problematisk. Har et selskap negativ eller positiv utvikling i løpet av inntektsåret, gjør dette som utgangspunkt ikke utslag ved beregningen av aksjenes formuesverdi. Det er da ikke den reelle verdien som bli lagt til grunn ved formuesberegningen, og skattyter betaler potensielt formuesskatt for formue som ikke lenger eksisterer. Skattyter kan imidlertid ved eksempelvis kapitalendringer forskyve verdsettelsestidspunktet, og på en slik måte legge til rette for en mest mulig gunstig beskatning.

Forskjellene i tidfestingsreglene for aksjer i børsnoterte og ikke-børsnoterte selskaper åpner en mulighet for personlige aksjonærer til å forskyve verdsettelsestidspunktet for aksjer i børsnoterte selskaper. Dersom aksjonæren eier aksjer i børsnoterte selskaper gjennom et ikke-børsnotert selskap, skal aksjene verdsettes som eiendeler i det ikke-børsnoterte selskapet. Det medfører at verdsettelsestidspunktet for de børsnoterte aksjene skal følge verdsettelsestidspunktet for det ikke-børsnoterte selskapet.

5.3.3 Verdsettelsesnorm

Verdsettelsesnormen for aksjer i ikke-børsnoterte norske selskaper fremgår av sktl. § 4-12 (2). Etter bestemmelsen skal aksjene verdsettes til 80 prosent av aksjens forholdsmessige andel av selskapets samlede skattemessige formuesverdi fordelt etter pålydende. Ordlyden kan forstås slik at den åpner for en ulik fordeling av selskapets skattemessige verdi på aksjene ved at den sier «... fordelt etter pålydende». Det følger imidlertid av asl./asal. § 3-1 (2) at alle aksjer i et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap skal ha samme pålydende verdi. Dette medfører at alle aksjene tilordnes en like stor andel av selskapets skattemessige verdi.

Det kan foreligge forhold som medfører at noen aksjer har særlige organisatoriske eller økonomiske rettigheter, og derfor har en høyere markedsverdi enn andre aksjer i samme selskap. Dette vektlegges imidlertid ikke ved formuesverdsettelsen av aksjen, da det er aksjenes andel av selskapets skattemessige verdi som skal legges til grunn. Videre følger det av FSFIN § 4-12-4 (1) siste punktum at det ved fordelingen skal ses bort fra egne aksjer som selskapet sitter med. Det samme gjelder kryssende aksjer i et konsern.¹²⁷ Dette er aksjer som

¹²⁷ Ole Gjems-Onstad mfl., *Norsk bedriftsskatterett*, 9. utgave, Oslo 2015, s. 340.

selskapet selv eier, og som følgelig eies indirekte av aksjonærene. Formuesverdien som faller på disse aksjene skal fordeles forholdsmessig på de øvrige aksjene.

Hvordan selskapets skattemessige formuesverdi skal beregnes er nærmere regulert i FSFIN, jf. sktl. § 4-12 (4) bokstav a og FSFIN § 4-12-1. Som nevnt er ikke aksjeselskapet selv formuesskattepliktig, så selskapets skattemessige formuesverdi er bare en størrelse for beregning av aksjenes verdi.

Etter FSFIN § 4-12-2 (2) skal som utgangspunkt skattelovgivningens regler om fastsetting av bruttoformue og gjeld legges til grunn ved beregningen av selskapets skattemessige formuesverdi. Dette innebærer at blant annet verdsettelsesreglene som er gjort rede for i kapittel 3 og 4 kommer til anvendelse. Det kan medføre en betydelig rabatt i forhold til aksjens reelle verdi for noen ikke-børsnoterte norske aksjeselskaper, som for eksempel teknologiselskaper.¹²⁸ De utfordringer dette medfører i relasjon til likebehandlingsprinsippet behandles i punkt 5.3.

Har selskapet formue i utlandet skal denne tas med i beregningen av selskapets verdi, selv om formuen er unntatt fra beskatning i Norge, jf. FSFIN § 4-12-2 (3). Unntaket skyldes at aksjonæren beskattes for verdien av aksjene, og deres verdi er knyttet opp mot selskapets eiendeler uavhengig av hvor de befinner seg. At utenlandsk formue skal være med i beregningen medfører at den utenlandske selskapsformuen må verdsettes. Hvordan dette skal gjøres er ikke nærmere regulert i forskriften, men i juridisk teori legges det til grunn at verdsettelsen skal følge alminnelige verdsettelsesnormer ved norsk formuesbeskatning.¹²⁹ Til gjengjeld gis det fradrag for skattyters samlede gjeld, uten begrensningen som følger av sktl. § 4-31.¹³⁰

For nystiftede ikke-børsnoterte aksjeselskaper passer ikke verdsettelsesmetoden som fremgår av sktl. § 4-12 (2). Denne typen selskaper verdsettes derfor etter en særskilt verdsettelsesnorm i sktl. § 4-13 (1) første setning. Etter bestemmelsen verdsettes aksjene til 80 prosent av summen av aksjens pålydende beløp og eventuell overkurs. Det legges følgelig ikke vekt på om tegningskursen er høyere eller innbetalt innskudd er lavere.¹³¹

¹²⁸ Ole Gjems-Onstad mfl., *Norsk bedriftsskatterett*, 9. utgave, Oslo 2015, s. 336.

¹²⁹ Ole Gjems-Onstad mfl., *Norsk bedriftsskatterett*, 9. utgave, Oslo 2015, s. 340.

¹³⁰ Fredrik Zimmer, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012, s. 31.

¹³¹ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 162.

Det er også oppstilt en egen verdsettelsesnorm som gjelder for selskaper som er stiftet ved overgang fra enkeltpersonsforetak. Etter § 4-13 (1) andre setning skal aksjene verdsettes til forholdsmessig andel av formuesverdien i selskapet 1. januar i skattefastsettingsåret, fastsatt i samsvar med reglene i sktl. § 4-12 (2). Selskapet verdsettes således etter de alminnelige regler for ikke-børsnoterte aksjeselskaper, men med forskjøvet verdsettelsestidspunkt.

Kapitalendringer medfører som nevnt at verdsettelsestidspunktet forskyves, jf. sktl. § 4-13 (2). Etter bestemmelsen skal imidlertid den samme verdsettelsesnorm som fremgår av utgangspunktet i sktl. § 4-12 (2) benyttes.

Et annet unntak fra verdsettelsesnormen følger av FSFIN § 4-12-2 (4) og gjelder for aksjer i kjede. Etter bestemmelsen skal aksjer som nevnt i sktl. §§ 4-12 og 4-13 verdsettes uten verdsettelsesrabatten til full verdi. Hadde det vært gitt verdsettelsesrabatt, ville det medført en kumulativ effekt avhengig av lengden på kjeden. I forbindelse med fremrykningen av verdsettelsestidspunktet som nevnt i punkt 5.2.1, kan det medføre at datterselskapenes formuesverdi må fastsettes skjønnsmessig, hvis den ikke er fastsatt på tidspunktet for verdsettelse av aksjene i det første selskapet i kjeden. Skjønnnet må følge de regler som følger av §§ 4-12 og 4-13 og av FSFIN.

Det kan forekomme at resultatet av beregningene av aksjenes verdi kan bli negativ. Formuesverdien på aksjene kan imidlertid ikke settes lavere enn null, FSFIN § 4-12-2 (1) andre setning. Dette skyldes at aksjeeierne ikke har ansvar ut over innskutt kapital.¹³²

5.4 Ikke-børsnoterte aksjer i utenlandske selskaper

Verdsettelse av aksjer i ikke-børsnoterte utenlandske selskaper er særskilt regulert i sktl. § 4-12 (3), første setning. Etter bestemmelsen skal ikke-børsnotert aksjer i utenlandsk selskap verdsettes til 80 prosent av aksjens antatte salgsverdi 1. januar i skattefastsettingsåret.

Regelen skiller seg fra de alminnelig reglene om verdsettelse av ikke-børsnoterte norske selskaper ved at verdien knytter seg til aksjens salgsverdi, og ikke andel av selskapets skattemessige verdier. Videre skiller regelen seg fra hva som gjelder for tilsvarende norske selskaper ved at det er verdien 1. januar i skattefastsettingsåret, og ikke 1. januar i året før, som skal legges til grunn.

¹³² Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 160.

Begrunnelsen for at det gjelder andre verdsettelsesregler for aksjer i ikke-børsnoterte utenlandske selskaper er at opplysningene som kreves for å utføre beregningene etter modellen for norske ikke-børsnoterte aksjeselskaper ikke kan fremskaffes for utenlandske selskaper. Det er da ingen grunn til å avvike fra hovedregelens verdsettelsestidspunkt i sktl. § 4-1 (1).

Regelen vil generelt sett gi høyere formuesverdier for aksjer i ikke-børsnoterte utenlandske selskaper enn tilsvarende aksjer i norske selskaper.¹³³ Dette skyldes at skattemessige verdier gjennomgående er lavere enn forventet salgsverdi. I perioder med stigende valutakurser vil dessuten forskjeller i verdsettelsestidspunkt trekke i samme retning. For å motvirke slike ulikheter, åpner sktl. § 4-12 (3) andre setning for at aksjen kan verdsettes etter metoden for ikke-børsnoterte norske aksjeselskaper, når skattyteren krever dette og kan sannsynliggjøre selskapets skattemessige formuesverdi. Alternativet ble innført fordi ESA reiste spørsmål om bruken av antatt salgsverdi kunne være i strid med EØS-avtalens regler om fri etableringsrett og frie kapitalbevegelser.¹³⁴ Regelen forutsetter imidlertid at skattyter kan sannsynliggjøre selskapets skattemessige formuesverdi, hvilket kan være problematisk for en minoritetsaksjonær. Det kan derfor reises spørsmål ved hvorvidt verdsettelsesregelen oppfyller EØS-avtalens krav til fri etableringsrett og frie kapitalbevegelser. Dette faller imidlertid utenfor oppgaven å behandle nærmere.

5.5 Likhetsprinsippet og verdsettelse av aksjer

5.5.1 Innledning

Siden verdsettelsesmetodene for aksjer i børsnoterte og ikke-børsnoterte aksjeselskaper er forskjellige, kan det oppstå svært ulike resultater avhengig av hvilke metode som kommer til anvendelse. For å illustrer forskjellene som kan oppstå, tas det utgangspunkt i et IT-selskap med store immaterielle verdier som er unntatt fra beskatning, jf. sktl. § 4-2 (1) bokstavene e, f og g. Hvis aksjeselskapet ikke er børsnotert, skal de immaterielle verdiene ikke legges til grunn ved beregningen av aksjenes verdi, jf. sktl. § 4-12 (2). Er imidlertid selskapet børsnotert, vil de immaterielle verdiene gjenspeile seg i aksjekursen, og følgelig ha betydning for aksjenes skattemessige formuesverdi, jf. sktl. § 4-12 (1).

¹³³ Magnus Aarbakke, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik, Oslo 2009, s. 165.

¹³⁴ Ot.prp.nr 1 (2001-2002) pkt. 7.4.

De ulike verdsettelsesmetodene medfører følgelig at det kan oppstå store ulikheter i aksjenes skattemessige formuesverdi, selv om de reelle verdiene i selskapet er det samme. Vurderingen i det følgende er om dette er i strid med likhetsprinsippet.

5.5.2 Like tilfeller?

Det første som må vurderes, er om aksjer i børsnoterte og ikke-børsnoterte aksjeselskaper kan anses som like tilfeller. I skatterettslig sammenheng klassifiseres aksjer etter hvorvidt de er børsnotert eller ikke. Forskjellen mellom en børsnotert- og ikke-børsnotert aksje er i hovedsak hvordan aksjene omsettes, og hvilket selskapsrettslig regelverk selskapet er underlagt.

Aksjenes funksjon som selskapsandel er imidlertid den samme i begge tilfeller. Aksjonærene sitter med en andel i selskapet og det er denne som danner grunnlag for formuesskatteplikt. Følgelig er aksjer i børsnoterte og ikke-børsnoterte selskaper like tilfeller, selv om det er forskjeller mellom hvordan aksjene omsettes, og hvilket regelverk de er underlagt.

5.5.3 Saklig grunn til forskjellsbehandling?

Videre må det vurderes om det foreligger saklig grunn til å forskjellsbehandle aksjer i børsnoterte og ikke-børsnoterte selskaper. I vurderingen er det naturlig å ta utgangspunkt i lovgivers egen vurdering og begrunnelse for hvorfor det er gitt forskjellige verdsettelsesregler.

Verdsettelsesreglene for aksjer i ikke-børsnoterte utenlandske selskaper ble endret i 2002. Finansdepartementet kom da med en generell uttalelse om hvorfor ikke selskapets markedsverdi skal benyttes også ved beregningen av den skattemessige formuesverdien for aksjer i ikke-børsnoterte norske selskaper.¹³⁵ Finansdepartementet erkjente at ikke-børsnoterte aksjer ideelt sett burde verdsettes til markedsverdi, i tråd med hovedreglene om verdsettelse i sktl. § 4-1 (1). De uttalte videre at verdsettelsesreglene i størst mulig grad bør utformes slik at sammenlignbare formuesplasseringer ikke medfører ulik skattebyrde, og at like tilfeller i størst mulig grad skal skattlegges likt.

På tross av dette ble det ikke foreslått at alle aksjer verdsettes til markedsverdi.

Finansdepartementet begrunnet behovet for ulike verdsettelsesmetoder med at de fleste aksjer i ikke-børsnoterte norske selskaper sjeldent omsettes, og en verdsettelse av alle aksjer til antatt markedsverdi ville medført mange vanskelige og skjønnsmessige verdivurderinger.

¹³⁵ Ot.prp.nr.1 (2001-2002) pkt. 7.4.

Skulle ikke-børsnoterte aksjer i norske selskaper verdsettes til markedsverdi, måtte skattemyndighetene hvert år foretatt en skjønnsmessig verdsettelse. Siden majoriteten av norske aksjeselskaper ikke er børsnoterte, ville dette kreve uforholdsmessig mye ressurser, og det vil ofte være vanskelig å finne en antatt markedsverdi. På denne bakgrunn fant Finansdepartementet det mer hensiktsmessig å legge vekt på selskapets skattemessige formuesverdier.

Finansdepartementet brukte effektivitetshensyn og hensynet til likebehandling mellom aksjer i ikke-børsnoterte aksjer, som hovedargumenter for å benytte selskapets skattemessige formuesverdier som beregningsgrunnlag for aksjenes skattemessige formuesverdi. En verdsettelse preget av skjønnsmessige vurderinger, vil i seg selv kunne føre til forskjellsbehandling av aksjonærer i ulike ikke-børsnoterte selskaper. Forskjellsbehandlingen mellom børsnoterte og ikke-børsnoterte selskaper er således saklig begrunnet.

5.5.4 Er forskjellsbehandlingen nødvendig og forholdsmessig?

Videre må det vurderes om forskjellsbehandlingen er nødvendig for å oppnå det saklige formålet. I denne sammenheng er det relevant å se om lovgiver kunne ha valgt en annen verdsettelsesmetode for å oppnå et mer likt beskatningsgrunnlag.

Som beskrevet ovenfor er verdsettelsesreglene for ikke-børsnoterte selskaper nødvendig for at denne typen aksjer skal kunne verdsettes på en effektiv måte som isolert sett oppfyller rimelige krav til likhet. Lovgiver har i sine vurderinger uttalt at mange av formuesobjektene som er unntatt beskatning, ikke er mulig å verdsette på en annen rimelig måte.

Verdsettelsesmetoden som er valgt for aksjer i ikke-børsnoterte norske selskaper er etter lovgivers syn den mest egnede måten for å verdsette disse aksjene på, og det er følgelig nødvendig å oppstille et unntak fra hovedregelen om at formuesobjekter skal verdsettes til omsetningsverdi.

Det kan stilles spørsmål ved om hvorfor ikke en tilsvarende metode som for aksjer i ikke-børsnoterte selskaper benyttes også for aksjer i børsnoterte selskaper. I forbindelse med Skattereformen 1992 vedtok Stortinget å videreføre verdsettelsesmetoden for børsnoterte aksjer.¹³⁶ Allerede på dette tidspunktet var Stortinget klare over de ulikheter verdsettelsesmetodene medfører, men det ble ikke vurdert å gå over til samme metode som

¹³⁶ Ot.prp.nr.35 (1990-1991) pkt. 30.4.3.1.

for ikke-børsnoterte aksjer. Etter forarbeidet later lovgiver til å ha vært mest opptatt av å dempe forskjellene mellom de ulike ikke-børsnoterte selskaper, ved å endre beregningsmetoden fra likvidasjonsverdi til selskapets skattemessige formuesverdi. Spørsmålet synes heller ikke å ha vært oppe til vurdering senere. En årsak til dette kan være at verdsettelsesmetoden for børsnoterte aksjer følger hovedregelen om verdsettelse til omsetningsverdi i § 4-1 (1). Siden hovedregelen om verdsettelse til omsetningsverdi er en egnet verdsettelsesmetode for aksjer i børsnoterte selskaper, ville det være unaturlig å beregne den skattemessige formuesverdien på en annen måte.

Systematikken syntes å være at lovgiver benytter formuesskattens utgangspunkt for børsnoterte aksjer, men da utgangspunktet ikke passer for ikke-børsnoterte aksjer, har lovgiver funnet en alternativ verdsettelsesmetode for dem. Dette taler for at en forskjellsbehandling er nødvendig for å oppnå et egnet beregningsgrunnlag for begge tilfellene. Dessuten ville en omlegging av verdsettelsesmetoden for børsnoterte aksjer kunne medført forskjellsbehandling mellom selskapene, basert på hvilken type virksomhet selskapet driver, jf. diskusjonene i punkt 3.5. Den nåværende verdsettelsesmetoden medfører at slik forskjellsbehandling ikke oppstår ved verdsettelsen av børsnoterte aksjer da det er omsetningsverdien som legges til grunn.

Det siste som må vurderes er om forskjellbehandlingen er forholdsmessig overfor de som rammes av forskjellbehandlingen. I denne vurderingen skal det legges vekt på forholdet mellom mål og middel, og konsekvensen for de som rammes av forskjellbehandlingen. Som påpekt ovenfor, er det nødvendig med forskjellbehandling for å oppnå egnede verdsettelsesregler for både børsnoterte og ikke-børsnoterte aksjer. Det ville kreve uforholdsmessig mye ressurser hvis aksjer i ikke-børsnoterte selskaper skulle blitt verdsatt til markedsverdi i tråd med hovedregelen.

Selv om aksjer i børsnoterte aksjeselskaper ved formuesverdsettelsen får en høyere formuesverdi enn tilsvarende aksjer i ikke-børsnoterte skaper, er ikke forskjellbehandlingen uforholdsmessig for eierne av aksjene. Aksjer i børsnoterte selskaper blir verdsatt etter hovedregelen om verdsettelse til omsetningsverdi, og hvis det ikke hadde vært rom for å gjøre unntak fra hovedregelen ville det vært vanskelig å skattlegge formue på en effektiv og rimelig måte. Forskjellbehandlingen av aksjer i børsnoterte og ikke-børsnoterte selskaper er på denne bakgrunn ikke i strid med likhetsprinsippet.

6 Avsluttende bemerkninger

Gjennomgangen ovenfor viser at det i mange tilfeller er vanskelig å fastsette formuesobjekters skattemessige formuesverdi. Det benyttes derfor flere og til dels svært ulike verdsettelsesmetoder. Videre viser gjennomgangen at det for flere formuesobjekter er gitt verdsettelsesrabatter, og at enkelte formuesobjekter helt er unntatt formuesskatt. Verdsettelsesreglene gir således ulik skattebelastning avhengig av hvilke formuesobjekter en skattyter besitter, og hvordan formuesobjektene eies. Selv om verdsettelsesreglene ikke er i strid med likhetsprinsippet slik det er oppstilt i Grl. § 98, kan reglene sies å være i strid med mer allmenne likhetsoppfatninger, og kan for enkelte skattytere oppfattes som urettferdig. Det er derfor betenkelig at lovgiver opprettholder et regelsett som medfører slik forskjellsbehandling mellom skattytere og det kan noe tabloid stilles spørsmål ved om samfunnsutviklingen er i ferd med å løpe fra formuesskatten.

Kildeliste

Lovgivning

Grunnloven	Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov
Aksjeloven	Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper
Allmennaksjeloven	Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper
Skatteloven	Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt
Skattebetalingsloven	Lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav
Skatteforvaltningsloven	Lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning

Forarbeider

SKI 1904	Indstilling til I. Almindelig skattelov for landet. II. Almindelig skattelov for byerne. III. Lov om adgang for kommunerne til å pålægge visse nærings- og bevillingsavgifter. IV. Lov om regnskabshold
Ot.prp.nr. 35 (1990-1991)	Skattereformen 1992
Ot.prp.nr.86 (1997-1998)	Ny skattelov
NOU 1991: 17	Bedrifts- og kapitalbeskatningen. Beskatning av formue. Delutredning III
Ot.prp.nr.1 (2008-2009)	Skatte- og avgiftsopplegget 2009 - lovendringer
NOU 2009: 14	Et helhetlig diskrimineringsvern
Prop. 1 L (2009-2010)	Skatte- og avgiftsopplegget 2010 mv. - lovendringer

Innst. 365 S (2010-2011)

Innstilling fra finanskomiteen om evaluering av skattereformen 2006

Dok. 16 (2011-2012)

Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven

NOU 2014: 13

Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi

Prop.81 L (2016-2017)

Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)

NOU 2016: 5

Omgåelsesregel i skatteretten. Lovfesting av generell omgåelsesregel i skatteretten

Prop. 1 LS (2017-2018)

Skatter, avgifter og toll 2018

Dommer

Rt. 1899 s. 570

Rt. 1926 s. 124

Rt. 1931 s. 772

Rt. 1938 s. 723

Rt. 1952 s. 31

Rt. 1964 s. 238

Rt. 1996 s. 1629

Rt. 2001 s. 851

Rt. 2010 s. 790

Forskrifter/vedtak

FOR-2017-12-12-2183

Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2018.

FOR-2017-11-14-1779

Forskrift om taksering av formues-, inntekts- og fradragposter mv. som må fastsettes ved skjønn til bruk ved fastsettingen for 2017.

FOR-2016-09-16-1067

Delegering av myndighet til Skattedirektoratet til å fastsette forskrift til skatteforvaltningsloven og utforme meldinger.

Oppslagsverk

Skattedirektoratet

Skatte-ABC, 2017/2018

Litteratur

Aarbakke, Magnus, *Skatt på inntekt*, del I (Oslo 1972).

Aarbakke, Magnus, *Skatt på formue*, 4. utgave v/Arthur J. Brudvik (Oslo 2009).

Andenæs, Johs. og Arne Fliflet, *Statsforfatningen i Norge*, 11. utgave (Oslo 2017).

Arntzen, Svein Kristian, «*Just let sleeping dogs lie?*» - *Om forskjellsbehandlingen i kystfartøygruppen og Grunnloven § 98*, Lov og Rett 2015, s. 133-153.

Castberg, Frede, *Norges statsforfatning*, 2. utgave bind II, (Oslo 1947).

Frihagen, Arvid, *Likhetsprinsippet i forvaltningen*, Lov og Rett 1964.

Gjems-Onstad mfl., *Norsk bedriftsskatterett*, 9. utgave (Oslo 2015).

Kjønstad, Asbjørn og Aslak Syse, *Grunnlovsreformen og velferdsretten*, Jussens Venner, 2014.

Pedersen, Jussi Erik, *Alle er like for loven – likhetsnormen i Grunnloven § 98 første ledd*, Jussens Venner vol. 52.

Skaar, Arvid Aage og Roy K. Kristensen, *Lærebok i bedriftsskatterett* (Oslo 2017).

Zimmer, Fredrik, *Lærebok i skatterett*, 7. utgave (Oslo 2014).

Zimmer, Fredrik, *Internasjonal inntektsskatterett*, 5. utgave (Oslo 2017).

Zimmer, Fredrik (red.) og BA-HR, *Bedrift, selskap og skatt*, 6. utgave (Oslo 2014).

Nettsider

Zimmer, Fredrik, *Formuesskatten i hovedpunkter*, 3. utgave, Oslo 2012:

<http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS5980/h12/undervisningsmateriale/formuesskatt-i-hovedpunkter.pdf>.

<https://blogg.magnuslegal.no/formuesskatten-urettferdig-for-eiendomsbesittere> (April 2018).